

Th. Grøth del.

Det Høffensboyske Etabl.

Kitdlavat og Cap Desolation Vest fra.

I.

Beskrivelse

af

Expeditionen til Sydvestgrønland

1893

af

T. V. Garde,
Premierlieutenant i Flaaden.

1894.

Indledning¹⁾.

Grønlands sydligste Coloni Julianehaab betragtes som den af de grønlandske Colonier, hvis Beseiling frembyder de største Vanskeligheder. Af de grønlandske Skibsførere kaldes den en «Douceurhavn», hvilket hidrører fra, at den bringer den Skibsfører, som kommer hjem efter en heldig tilendebragt Reise paa Julianehaab et Extrahonorar fra den kongelige grønlandske Handel. Det er Storisen²⁾, som foraarsager disse Vanskeligheder; den ligger som Regel den største Del af Sommeren udfor den sydligste Del af Grønland i et mere eller mindre bredt Bælte, snart tæt paa Land, snart lidt længere fra Kysten, og tvinger Julianehaabsskibene enten til at gjøre lange Omveie eller til at forcere igjennem, hvad der under de stærkt skiftende Is- og Veirforhold, som regere her i Cap Farvels umiddelbare Nærhed, er en for Seilskibene temmelig risikabel Sag. De færreste Skibsførere inlade sig da ogsaa paa at sætte ind i større Ismasser i Julianehaabsbugten — Farvandet mellem den store Ø Nunarsuit og Nanortalik — de søge noget nordligere op for enten at omseile hele Ismassen eller for at gjenmemsejle den — i Reglen udfor Arsukfjorden, hvor Forholdene ere endel gunstigere, hovedsagelig fordi Nunarsuit ved sin fremskudte Beliggenhed frembringer en Forandring i den sydfra kommende

1) Jeg har her delt Beskrivelsen i en Indledning, og i de 3 naturlige Afsnit for Expeditionens Virksomhed: I. Reisen fra Frederikshaab til Kagsimiut og Opmaalingen af Nunarsuit, II. Isvandringen, og III. Skjærgaardsoopmaalingen.

2) Se Meddelelser om Grønland, 6. Hefte, Pag. 181, og 7. Hefte, Pag. 62 og videre.

Polarstrøms Retning. For at komme fra Arsuk til Julianehaab blive Skibene imidlertid ofte af den udenfor liggende Storis tvungne til at søge indenom Nunarsuit og videre gennem en Skjærgaard af utallige større og mindre Øer, indtil de efter c. 20 Miles Seilads gennem meget vanskelige og indviklede Farvande, hvorefter der hidtil kun har eksisteret meget mangelfulde Kaart, naae Julianehaab. Den i 1890 under Premierlieutenant i Marinen C. Blochs Ledelse udsendte Opmaalingsexpedition færdedes ganske vist paa denne Strækning, men dels tillod dens andre Opgaver den ikke at give sig særligt af med Seilrouterne, dels arbejdede den under særdeles uheldige Veirforhold. Commissionen for Ledelsen af Grønlands geologiske og geografiske Undersøgelse udsendte derfor i Foraaret 1893 en Opmaalings-expedition med følgende Hovedformaal:

En Kaartlægning og geografisk Undersøgelse af den Del af Julianehaabs District, som det ikke lykkedes den i 1890 udsendte Expedition at medtage, nemlig Nunarsuit med Omgivelser, og dernæst Kaartlægning og Undersøgelse af en Seilroute gennem Torsukatak Øst efter til Julianehaab samt af de Havne og Ankerpladser, der maatte findes paa denne Strækning. Foruden disse Hovedformaal forskjellige mindre, hovedsagelig vedrørende magnetiske og hydrografiske Undersøgelser samt endelig følgende:

Skulde Tid og Omstændigheder tillade det, og skulde Expeditionen træffe et Sted, hvor en Indtrængen paa Indlandsisen skulde synes let og lovende, vilde Commissionen sætte Pris paa, at en saadan foretages.

Ledelsen af Expeditionen betroedes mig med Assistance af Secondlieutenant i Marinen Greve K. P. O. Moltke samt for et Tidsrum af indtil 2 Maaneder efter Ankomsten til Grønland af den fra Østkystexpeditionerne bekendte Tolk Johan Petersen.

Den 2den April afgik vi med Skruebarkskibet Hvidbjørnen, Capt. G. F. Holm fra Kjøbenhavn, og den 24de April ankom vi til Colonien Frederikshaab, hvor vi forlode Skibet.

Foruden det almindelige Udstyr, som Opmaalingsexpeditionerne i Grønland pleie at medføre, vare vi af Hensyn til Expeditionens specielle Formaal — Søopmaalingen — forsynede med en 23 Fods aaben Træbaad af norsk Bygning (bygget til den Ryderske Østkystexpedition) samt med et i Baaden installeret selvbremsende Loddeapparat af Lucas Construction, hvormed 1 Mand med Lethed tog et Lodskud paa et Par hundrede Favne paa c. 5 Minutter. Vi medførte 400 Favne Klaverstrengs Line; hele Apparatet fylder kun 1—2 Kubikfod. Saavel Baad som Loddeapparat var stillet til Expeditionens Raadighed ved Marineministeriets Velvillie. Af Instrumenterne skal ellers kun fremhæves en fortrinlig magnetisk Theodolit af Bamberg med Pivotophængning; den egnede sig særdeles godt til Reiseinstrument.

I.

Forholdene saae alt andet end lyse ud ved vor Ankomst til Frederikshaab. Havnen var endnu dækket af tyk, solid Vinteris, og Landet af et tykt Snelag. Alle Smaaøerne langs Yderlandet lignede en Række Isfjelde i deres hvide Vinterdragt, og 10° Kulde hørte endnu til Dagens Orden.

Forinden den egentlige Reise sydpaa mod vort Arbeidsfelt i Julianehaabs Distrikt tog sin Begyndelse, gjorde vi fra den 29de April til den 7de Mai en Tour nordpaa til Udstedet «Avigait» for at undersøge nogle Nødhavne paa Strækningen Frederikshaab—Avigait. Vi fik paa denne lille Udflugt ret det lunefulde Foraarsveirlig i Grønland at føle! Den 1ste Mai var det fuldstændig Sommer, Landet drev af Vand overalt under den brændende Sols Straaler, og rundt omkring begyndte det mørke Underland at titte gennem det hvide Dække! Den 3die Mai brød en nordlig Snestorm løs, og i 4 Dage laa vi indespærrede paa nordre Storø, teltende paa den øde Snemark og smeltende Sne for at faae Vand, da alle Smaapytter bundfrøs i det for-

rygende Snefog, der om Natten bragte Temperaturen ned til $\div 10^{\circ}$. Efter denne Udflugt var det næsten ikke muligt for os at skaffe Besætning til vor Baad paa Rejsen sydefter. Tilfældet stod os imidlertid bi; nogle tilreisende unge Fyre lode sig lokke til at gaa med os for hele Sommeren, og efter at have offret nogle Dage paa Frederikshaabs Havn og Skjærgaard forlode vi Colonien den 12te Mai.

Om Reisen til Arsuk er der ikke meget at meddele. Kysten fra Frederikshaab sydefter er, som bekjendt, temmelig aaben, indtil man naaer Øen Sermersut, og da Havet var isfrit, havde vor lille, overlastede Baad af og til nok at gjøre med at klare sig i den høje Søgang, som stod udfor de aabne Forbjerge. Vi naaede dog uden Uheld Arsuk den 17de Mai efter at have afsøgt og opmaalt nogle Nødhavne paa Veien. En Del af vor Bagage var imidlertid ankommen til Arsuk med et af Handelens Dæksfartøier.

Min Plan for Sommeren var i Korthed følgende:

Fra Arsuk skulde vi søge udenom «Nunarsuit» og paa Veien opmaale «Kitsigsutøerne» samt Sydsiden af Nunarsuit. Til den Tid Nunarsuit var passeret, formodede jeg, at Vinterisen var brudt op i Torsukatak — Sundet mellem Nunarsuit og Fastlandet — og at vi da kunde søge derhen for at tage fat paa Opmaalingen af dette for Skibsfarten paa Julianehaab saa vigtige Farvand. Dersom Veiret da føiede sig saaledes, at vi turde afsee Tid til en Isvandring, skulde den sidste Halvdel af Juni benyttes hertil, hvorefter Resten af Sommeren udelukkende skulde anvendes til Undersøgelser og Opmaalinger i Skjærgaarden mellem Nunarsuit og Julianehaab.

Da vi langt fra kunde medføre al Bagagen i vor Baad, og da ingen Befordring var at erholde ved Arsuk, sendtes pr. Kajak Expres-Anmodning til Kagsimiut om en Konebaad derfra til Afhentning af vor Bagage ved Arsuk, saasnart Isforholdene inden-skjærs tillode det.

Den 23de Mai om Eftermiddagen bedredes Veiret, der i

nogle Dage havde været uheldigt; vi forlode da Arsuk for at tage fat paa den vanskeligste Del af vor Opgave: Opmaalingen af det udenskjærs Stykke fra «Sanerut» Syd om «Nunarsuit» til «Maleneffjeldet» paa denne Ø's Østside ¹⁾. En krap NV. Sø modtog os, da vi kom ud i Mundingen af Arsukfjorden, og skjøndt vi havde reduceret vor Bagage temmelig betydeligt, fik vi dog strax at mærke, at dersom der vedblivende skulde være isfrit Farvand, vilde vi have temmelig roligt Veir nødigt for at tilbagelægge den 12—13 Mil lange Reise, vi skulde foretage i det aabne Hav. Vor Baad laa saa dybt, at den selv i temmelig moderat Sø tog Vand over, og, hvor flinke Grønlænderne end ere, saa egne de sig dog ikke rigtig til Baads Seilads i aabent, uroligt Farvand. Vi havde imidlertid en udmærket Støtte i vor Styrer, Hans Boasen, en af Frederikshaabs mest søvante Grønlændere, som ved Directoratets og Colonibestyrer Jørgensens Velvillie var stillet til vor Disposition; han har i adskillige Aar ført et af Handelens Smaafartøjer langs Kysten og gjort Tjeneste som Lods med Handelens Seilskibe mellem Frederikshaab og Julianehaab.

Efter at have overnattet paa «Storøen» stod vi ret til søs om Middagen den 24de Mai, passerede i ret rolig Sø Saneruts vestlige, 3000 Fod høje, bratte Forbjerg «Kangek» og naaede hen paa Eftermiddagen den Samling af henved 150 lave Smaaøer og Skjær, som ligge NV. for Nunarsuit, og som Grønlænderne have givet den for Yderøer almindelige Benævnelse «Kitsigsut».

Kun en enkelt Ø af denne øde Gruppe naaer en betydeligere Størrelse, dens Navn er «Tuluvartalik»; paa den skulde der efter Sigende findes en Nødhavn, og derhen styrede vi da for at slaa Telt og for med den som Udgangspunkt at opmaale Øgruppen. Skjøndt Havet udenfor var forholdsvis roligt, stod der en svær NV. Sø paa Luvsiden af Øerne; Baaden tumledes svært om i den vældige Brænding, der med sin stærke, brusende Larm gav

¹⁾ I 7de Hefte, Pag. 153, er indløbet nogle Feil i Beskrivelsen af Nunarsuit.

et Begreb om, hvilken Magt Bølgeslaget maa have her, naar Sydgrønlands bekjendte NVlige Vinterstorme rase. Bølgeslagets og det barske, skiftende Veirligs ødelæggende Indflydelse sporedes da ogsaa overalt paa disse letforvitrende, golde Smaaøer, hvis Middelhøide kun er 50 til 100 Fod. En Maagetue paa Toppen og rundt omkring i Smaarevner eller paa Afsatser, hvor Søfuglene holde til, var næsten hele Vegetationen; ganske enkelte Steder førte lidt Mos og Krækkebærlyng en fortvivlet Kamp for Tilværelsen, men iøvrigt savnedes selv disse tarvelige Repræsentanter for Planteverdenen, som dog ellers pleie at kunne faae Fodfæste paa de allerfleste Steder i Grønland.

Ved et lille snevert, beskyttet Sund mellem Tuluvartalik og en mindre Ø tæt Nord derfor sloge vi Telt; det var kun netop, at vi undgik at telte paa Sneen, som endnu laa i store Mængder herude.

Ved vor Afreise fra Arsuk hed det sig, at der var seet Storis udfor Kysten; ved vor Ankomst til Tuluvartalik var Havet dog endnu isfrit, kun inde mellem Øerne laa endel afspærret Storis, som tydede paa, at Rygtet dog ikke havde talt fuldstændig usandt. Allerede Natten efter vor Ankomst blæste det imidlertid op af Sydlig med Regn, og da vi den næste Dag besteg Øens Top, saae vi i Tykningen en Lysning ude omkring »ydre Kitsigsut»; det var Storisen, der nu gav Møde, temmelig ubelæiligt for os, der havde al vor kostbare Tid behov. Til alt Uheld vedblev det daarlige Veir den ene Dag efter den anden; det stormede og regnede næsten uafbrudt, Isen sattes hurtigt nordefter og indesluttede alle Øerne saa tæt, at intet aabent Vand var at øine. I 6½ Dag laa vi fængslede herude i Havet og kunde i den Tid kun en enkelt Dag bevæge os lidt omkring mellem Øerne.

Vi ransagede Tuluvartalik fra Ende til anden og havde, hvergang det lysnede lidt i Veiret, Instrumenterne opstillede. Øen omtales af Giesecke, som tilbragte 3 Uger her indespærret af Isen paa sin Reise fra Frederikshaab til Julianehaab i 1806.

Fra dens Top har man en vid Udsigt over hele Kysten fra «Cap Desolation» til «Sermersut»; det ene skønne, storslaaede Fjeldparti søger at overgaa det andet, men det mest imponerende af dem alle er dog «Kitdlavat» (se Tavle I), en høi, forrevent takket Fjeldkjæde, der danner Vestsiden af Nunarsuit og ender i denne Ø's sydvestligste Forbjerg, det øde, bratte, c. 1800 Fod høje Cap Desolation. Giesecke opgiver Antallet af Øer i Archipelaget til 17; han maa mene noget andet end hele Archipelaget hermed, thi dette tæller, som allerede nævnt, c. 150 Øer og Holme. Hovedbjergarten er Syenit, den giver alle Øerne et rødt Udseende. I Syeniten her forekommer Zirkon meget hyppigt, som berørt af Giesecke; den findes i Hornblenden hovedsagelig i smalle Gange af $\frac{1}{2}$ —1 Tommes Brede, enkelte naae dog op til 6 Tommers Brede. Øens Top naaer en Høide af 170 Fod, Middelhøiden er ellers 100—150 Fod; flere dybe Slugter; hvis Bund kun ligger faa Fod over Høivandslinien, gjennemkrydse Øen. Paa et Par Steder ere Slugterne gaaede over til at danne ganske smalle Sunde med øst—vestlig Hovedretning. Vegetationen var saare fattig, og kun de allernøisomste høiere Planter saaes herude; de faa bevoxede Steder, der fandtes, vare endnu dækkede af et dybt Snelag, men store Partier af Øen bestod af fuldstændig golde, aflattede Flader.

Maager, Teister, Edderfugle og Sæler — specielt den spraglede Sæl — have deres Tilhold paa disse Øer; de nyde dog ikke altid en uforstyrret Tilværelse, thi Nunarsuits Grønlændere trodse af og til den lange Vei og søge Tuluvartalik for Fugleæggene og de spraglede Sælers Skyld. Under vort Ophold herude skød vi to spraglede Sæler; de ydede et godt Tilskud til Proviantbeholdningen, som vi nu, med Udsigten til flere Indespærringer paa Reisen udenom Nunarsuit, ikke turde tage for stærkt til.

Medens vi laa fængslede, drev Isen med rivende Fart NV. efter, stundom op til 3—4 Kvartmil i Timen. Den 1 Mil Syd for Tuluvartalik liggende Gruppe af Øer og Skjær — ydre Kit-

sigsut — var ligesom indre Kitsigsut stadig indesluttet af Isen. Den høieste af disse Øer kaldes af Grønlænderne «Umanak», den har den sædvanlige Umanakform, er derfor meget kjendelig og benyttes af de Søfarende som Anduvningsmærke — «Torstein Islænder» er dens europæiske Navn. Antallet af Øer i ydre Kitsigsut er c. 20, men flere af dem ere saa smaa, at de knap fortjene Betegnelsen Øer. Dybden mellem indre og ydre Kitsigsut er kun ringe, intetsteds fandtes den mere end 50—60 Favne.

Det var et trist Liv herude paa disse golde Smaaøer, naar alt var indhyllet i Regntykningen, og Stormen satte Isen tættere sammen om os. Hver svag Lysning i NV. blev taget for et godt Varsel, men først den 31te Mai om Eftermiddagen kunde vi dog forlade vort Fængsel, efterat en flov Nordlig havde dannet en aaben Rende i Isen over mod Cap Desolation. Opmaalingsarbejderne vare bragte saa nogenlunde til Afslutning, og vi hastede da afsted, medens Leiligheden tilbød sig. Om Aftenen naaede vi efter en rask Seilads for en friskende NV. nogle Smaaøer tæt NV. for Cap Desolation. Den sidste Del af Seiladsen foregik i tæt Taage; først efter lang Famlen omkring mellem de golde Øer fandt vi et Sted, hvor vi kunde slaa Telt og hale Baaden op, men Tilfældet havde da ogsaa bragt os til den eneste ordentlige Teltplads, som findes herude. Paa en flad Grusslette i Bunden af en lukket Bugt fandt vi her gamle Telt-ringe og Drivtræ i Mængde; vi erfarede senere, at Stedet hed «Naujartalik» og er en af reisende Grønlændere godt kjendt Teltplads.

Da Taagen vedblev hele den næste Dag, bleve vi liggende over og gjorde nogle Runder paa Øen. Bjergarten er en meget grovkornet, stærkt forvitrende Syenit, og store Partier af Øen ere dækkede af grov Syenitgrus. Øen er ligesaa tarvelig udstyret med Vegetation, som Tuluvaltalik. Bugten ved Teltpladsen viste sig at være en anvendelig Nødhavn under truende Isforhold.

Den 2den Juni tidligt om Morgenen forlode vi «Naujartalik» ;

Taaen var lettet, en frisk NV. havde sat Hovedismassen saa langt ud, at vi i et snevert Farvand mellem denne og Land med Seil paa kunde stryge udenom det frygtede Cap Desolation. Der var saa fredeligt herude! De smaa, nyfødte Sælhundeunger laa paa Isskodserne og gottede sig i Solen, og man vilde sidst af alt tænke sig, at man befandt sig paa et af de «frygtede» Steder i Grønland. Farvandet Syd om Nunarsuit har imidlertid dette Ry paa sig. I sin Beskrivelse af Sydgrønland siger Rink, at denne Reiseroute er farlig — med isfrit Farvand paa Grund af den høje Sø og med Is i Farvandet paa Grund af den stærke Strøm. Det er altid behageligere at færdes indenskjærs end udenskjærs, og da man har en fortrinlig indenskjærs Reiseroute mellem Arsuksfjord og Julianehaab, er det indlysende, at man benytter den fremfor den altid mere risikable Route langs Yderkysten; men Rinks Ord maa dog ikke forståes saaledes, at denne Route er farligere end al anden udenskjærs Seilads i Grønland — som for Exempel hele den sydlige Østkyst — tvertimod — alle Nunarsuits Indskjæringer byde saa mange Tilflugtssteder, at man her ikke kjender de Vanskeligheder, som kunne true en Baad under en retliniet, brat Kyst.

Selve Cap Desolation er kun ca. 1800 Fod højt, medens Fjeldkjæden «Kitlavits» højeste Top naer 2400 Fod; det falder steilt ned mod Søen, men under Bratningen skyder en fladere Odde ud. Cap Desolation og den Udsigt, man derfra har mod Øst til Nunarsuits 3 andre Forbjerge, minder stærkt om Grønlands sydlige Østkyst, hvor Mangelen af en Skjærgaard giver Landet med dets fremspringende bratte Forbjerge det samme øde, trøstesløse Udseende for det flygtige Blik, som denne Kyststrækning har, og som har forledt Davis til at give den det skrækindgydende Navn «land of desolation». Men ligesom Grønlands sydlige Østkyst indenfor de øde Forbjerge kan opvise mangan en hyggelig, lun Krog, hvor en ret frodig Vegetation og en rig Sælfangst har kunnet skaffe en forholdsvis talrig Befolkning Livets Ophold, saaledes gjemmer Nunarsuit langs Ky-

sterne af sine dybe, bugtede Indskjæringer Pletter, som man ikke skulde vente at træffe paa i et «land of desolation», og som endnu udnyttes af en lille Samling Grønlændere, der, trods det fristende Handelsanlæg ved Kagsimiut, stadig holde fast ved deres gamle Boplads paa Nunarsuit.

Lige Øst for Cap Desolation møder man den smalle Fjord Amitsuarsuk; paa Vestsiden begrænses den af den tidligere omtalte høie Fjeldkjæde «Kitdlavat». Mod Øst er Landet med Undtagelse af det næste Forbjerg, der danner Grænsen mellem denne Fjord og den næste, «Tasiusak», temmelig lavt, ligesom Størstedelen af det Indre af Nunarsuit. Smaa toppede Høie med mellemliggende Smaasøer give hele Inderlandet et ganske mærkeligt Udseende; seet fra Høiderne minder det om et forstenet, toppet Hav. Yderlandet bestaaer derimod overalt af høiere Fjelde, der dog som Regel ikke naae over c. 1500 Fods Høide. Indskjæringerne er Særkjendet for Nunarsuit! Jeg troer ikke, at Grønland andetsteds kan opvise et saa forgrenet og indskaaret Stykke Land som denne Ø; et Blik paa Kaartet vil overtyde derom. Ganske smalle, lave Landtanger skille dybe Indskjæringer; store, flakke Farvande, opfyldte af Skjær og Smaaøer, veksle med steildybe Sunde med op til 150 Favne Vand; Nunarsuit behøvede ikke at sænkes mange Fod for at forvandles til en ret anselig Skjærgaard. Vegetationen er gjennemgaaende sparsom i Forhold til, hvad den øvrige Del af Sydgrønland præsterer, men tager man Hensyn til Øens fremskudte Beliggenhed i et Farvand, der hele den bedste Del af Aaret er opfyldt af Drivis, maa man snarere forbauses ved at træffe baade Pil, Birk og Ene i Forbindelse med de almindelige Lyngplanter og Smaablomster herude. Bjergarten er, saavidt jeg kunde skjønne, paa den vestligste Del af Øen Syenit, men ellers Granit, paa et enkelt Sted forekom Zirkonen paa samme Maade som paa Tuluvartalik. Forvitringen spiller overalt en stor Rolle.

Nunarsuits dybeste Indskjæring er «Tasiusak», der, som nævnt, skjærer sig ind Øst for Forbjerg Nr. 2 Vest fra; den er

paa flere Steder nær ved at gjennemskjære Landet, og talrige Smaaøer i dens indre Del vidne om, at Dybden her kun er temmelig ringe; Vinterisen dækkede endnu store Partier af den indtil hen i Midten af Juni Maaned. Øst for Tasiusak møder man atter en lille, fjordlignende Indskjæring og dernæst Forbjergene «Agdlerusat avangnardtlek», paa hvis NVlige Top den grønne Feldspath — Amazonsten —, som er bragt af Grønlandere fra Nunarsuit, skal findes. Desværre fik vi først denne Oplysning lang Tid efter, da vi traf sammen med Nunarsuits Grønlandere paa en af deres Sommertoure. Medens vi besøgte Nunarsuit, var den ubeboet; Befolkningen, c. 50 Mennesker, lever kun derude fra Slutningen af August til hen i Mai Maaned, men farter om Sommeren rundt til de forskjellige Fangepladser. Bopladsen «Itivdiatsiak» ligger ved en Bugt paa Østsiden af Nunarsuit 1½ Fjordingvei NNO. for Øens sydøstligste Forbjerg «Agdlerusat kujatdlek» (Cap Thorvaldsen). Ved en lav Landtange skilles Bugten ved Bopladsen fra den dybe Indskjæring «Ilua», Vest for Forbjergene — af Lavningen har Bopladsen sit Navn. Selve «Agdlerusat kujatdlek» dannes af de to yderste af 5 høie Toppe, som optage den sydlige Del af den lange, smalle Halvø, der skyder ud i SSV. fra Østenden af Nunarsuit. Det har sit Navn Agdlerusat (Kjæberne) efter den karakteristiske Form, som de to yderste Toppe med det mellemliggende Hak giver det. Fra Toppen af Forbjergene har man en prægtig Udsigt til Grønlands sydligste Del helt ned mod Cap Farvel; alle det mægtige Alpelands høie Toppe fortone sig herfra som en sammenhængende, forrevent Fjeldkjæde af en imponerende Skjønhed.

Halvanden Mil NO. for «Agdlerusat» ligger det kjendelige, godt 1500 Fod høie Fjeld «Isigdlek», af Europæerne kaldet Malenefjeld. Naar man er dette forbi, kan man atter regne sig indenskjærs og inde paa den mere almindelige Reiseroute. Denne NO.—SV. gaaende Strækning af Nunarsuit er den, hvor Storisen kan lægge de største Hindringer iveien. Den ligger lige tværs i den SO. fra kommende Polarstrøm, og naar først

hele Julianehaabslugten er isfyldt, skal der flere Dages Aflandsvind til for at rense denne Kyststrækning. Hvad de berygtede Strømforhold langs Ydersiden af Nunarsuit angaar, da var der ikke noget særdeles mærkeligt ved dem. I Munden af Fjordene traf man ganske vist stærke Strømskjær, men Strømmen syntes ellers at skifte regelmæssigt ligesom overalt langs Grønlands Sydvestkyst — nordgaaende med voxende og sydgaaende med faldende Vande.

Efter 2 meget anstrengende Dage med ikke mindre end 6 Fjeldbestigninger forlode vi vor Teltplads paa en lille skraa, aaben Klippeflade $\frac{1}{2}$ Kvartmil NO. for «Agdlerusat kujatdek» den 3die Juni om Eftermiddagen. Fra Toppen af Forbjergets inderste og høieste Humpel havde vi seet Farvandet isfyldt overalt, kun langs Land NO. efter var en netop passabel Rende. Da det desuden begyndte med en fløv Sydlig igjen, turde vi ikke risikere yderligere Tidstab ved eventuel Indespærring, thi dersom den i Instruxen omtalte Tour paa indlandsisen skulde iværksættes, var det paa Tiden at tænke paa den. Johan Petersen, som jeg af flere Grunde gjerne vilde have med paa Istouren, skulde afgaa fra Expeditionen den 1ste Juli for at tiltræde en Stilling under den grønlandske Administration. Jeg ansaae Juni Maaned for den til en Isvandring bedst egnede Aarstid, og jeg havde en Anelse om, at den Baad, som skulde hente vor Bagage ved Arsuk ikke kom afsted, før vi selv kom til «Kagsimiut» og arrangerede Sagen — kort sagt, det gjaldt om at naae Kagsimiut jo før jo hellere.

Efter en alt andet end behagelig Nat med Taage, Is, Modvind og tilsidst Sne ankom vi til Kagsimiut tidlig om Morgenen den 4de Juni. Den «Expres Post», som var afgaaet fra Arsuk Dagen før vor egen Afreise derfra, var endnu ikke ankommen til Kagsimiut, det var altsaa ret heldigt, at vi selv kom og tog Affaire. Den 5te gik en Konebaad til Arsuk; vi forlode samtidig Kagsimiut for at gaa paa Opmaaling i Torsukatak, det 4 Mil lange Sund, som skiller Nunarsuit fra Fastlandet. Vinterisen

laa ganske vist endnu i den snevreste Del af Sundet, men den var dog saa mør, at vi kunde bryde den med vor Baad.

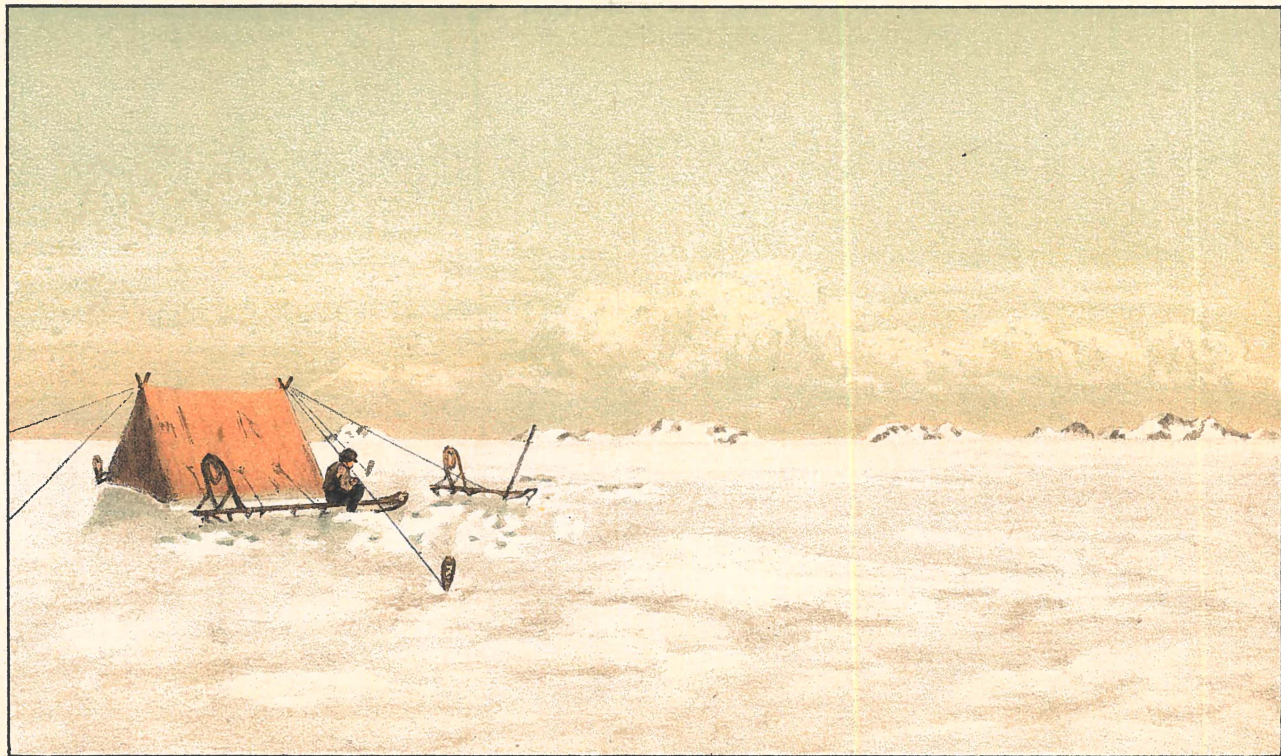
Torsukatak er et af Sydgrønlands mest omtalte og mest bereiste Farvande, og skjøndt mange andre snevre Sunde i Grønland bære det samme Navn, vil enhver, der kjender Sydgrønland nærmere, vide, at naar der tales om Torsukatak, menes dermed Sundet indenom Nunarsuit. For Skibsfarten er det et særdeles vigtigt Farvand, og siden Colonien Julianehaabs Oprettelse har Navnet Torsukatak havt en god Klang mellem Handelens Skibsførere. Naar Ankeret var i Bund i en af Torsukataks ypperlige Havne efter ustandne Besværligheder med Storis, Strøm og Modvind, følte Skipperen Ro i Sindet, thi nu var det kun et Tidsspørgsmaal, naar han skulde naae Colonien. En Mængde Varder staa som Vidnesbyrd om Skibenes Besøg her i over et Aarhundrede; kun den i Mysterierne indviede kunde imidlertid finde sig tilrette imellem dem, thi Kaart — af den Slags, som virkelig kunde være Sømanden til Nytte — skulde nu for første Gang optages.

Torsukatak er med sine 4 Miles Længde paa det bredeste kun halvanden Fjerdingsvei og paa det smalleste kun 160 Fod bredt. Det smalle Sted, som almindelig kaldes «Knækket», ligger $1\frac{1}{2}$ Mil fra Sundets vestlige Munding; det danner en skarp Grændse mellem den vestlige og østlige Del af Sundet, der indbyrdes ere meget forskellige. Den vestlige Del minder med sine bratte, golde og øde Fjeldsider om Tuluvatalik og Desolation, den østlige, lune og beskyttede Del har med sine grønklædte, jevnere Skraaninger samme Karakter som hele Skjærgaarden mellem Nunarsuit og Julianehaab. Denne Forskjel, der ikke alene sees paa Landet, men føles i Klimaet, har sin Grund i, at den fra nordlige og nordvestlige Vinde næsten uadskillelige barske, raakolde Taage for Størstedelen bliver hængende paa Luvsiden af Nunarsuit og kun formaar at bane sig Vei ind i den aabne vestlige Del af Torsukatak. Medens da hele Vegetationen i den vestlige Del kues stærkt af Taagen, ligger

den østlige Del i klart Solskin, thi længere end til Knækket naaer den nordlige Taage sjelden. Med sydlige Vinde er Forholdet tildels omvendt, men Veiret er da gennemgaaende meget mildere, og den sydlige Taage har derfor langt fra den hæmmende Virkning paa Plantevæksten, som den nordlige. Vestenden af Torsukatak gjør Indtrykket af udelukkende at skyldes sin Tilblivelse en vældig Revne. Kystfjeldene ere høje og bratte, Dybden overstiger Sundets Brede paa flere Steder og naaer op til 140 Favne, kun i den vestlige Munding er der lægere — c. 50 Favne. Ved Knækket aftager Dybden ganske pludseligt og er her kun 6 Favne, og i hele den østlige Del holder Dybden sig under 100 Favne, hvad der passer godt med de mere skraa Fjeldsider.

I Midten af Torsukatak udvider Farvandet sig pludseligt mod Nord til et med Smaaøer opfyldt Farvand; denne Indsænkning fortsættes gennem Nordlandet af en dyb Lavning, der danner et af de i Grønland saa almindelige Overbæresteder; dets Navn er «Itivdiatsiak»; herover gaaer hele Trafiken mellem Arsuk og Julianehaab. Naar Vinterisen i Forsommeren endnu ikke er brudt op her, benyttes ofte et ved samme Indskjæring, men noget sydvestligere liggende Overbærested «Amitsuarsuk», der som Regel er tidligere tilgængeligt end «Itivdiatsiak».

Ved forskellige Fjeldbestigninger langs Nordsiden af Nunarsuit helt ud til det NVligste Hjørne af Øen fuldstændiggjorde vi i Dagene indtil den 11te Juni selve den geografiske Opmaaling af Nunarsuit og paabegyndte den mere detaillerede Kaartlægning af Seilrouten og Havnene. Da Vinden den 11te blev stormende NV., benyttede vi den gode Lejlighed til at seile til Kagsimiut, hvor vi formodede, at vor Bagage allerede laa og ventede paa os. Vi bleve dog skuffede; først den 13de om Morgenen ankom Konebaaden med hele Bagagen efter en temmelig mœisommelig Reise; Styreren havde havt Akkord paa Arbejdet, saa han havde utvivlsomt gjort sit bedste, men Is og Veirforhold havde lagt svære Hindringer iveien.

V. Garde del.

Th. Bergh's l.I

Teltplads paa flad Indlandsis med Nunatakkerne isigte.

Den 13de og 14de arbejdede vi med fuld Kraft paa Forberedelserne til Istouren.

II.

Grønlands Indlandsis havde hidtil ikke været besøgt i større Udstrækning Syd for Frederikshaabs Isblink, hvorfra Jensen i 1878 foretog sin bekendte Vandring¹⁾ ind til de Nunatakker, der bære hans Navn. Enkelte Reisende have ganske vist foretaget mindre Excursioner paa Randen af den og studeret interessante Forhold her, men selve den Opgave at undersøge, om denne Del af Grønlands Indre er dækket af den samme jevne, flade Sne- og Ismark, som er truffen under nordligere Bredegrader, var endnu ikke løst. At Grønland Syd for 61° ikke er dækket af jevn Indlandsis, det vidste man, hovedsagelig fra Holms lagttagelser, men om Sydgrønlands mægtige Alpepartier muligen fortsattes et Stykke nordefter i Midten af Grønland, eller om en større Nunatakforekomst var den naturlige Afslutning mod Nord af Alpepartiet, det var endnu ubekjendt. Den af Jensen trufne stærkt forrevne Indlandsis kunde forlede til den Anskuelse, at Indlandsisens Overflade paa Grændsen op imod Sydgrønlands ovennævnte Bjergmasser vilde befinde sig i en lignende opskruet og kløftet Tilstand i Høideryggens Høide paa disse Bredder. Nunatak- og Moræneforekomsten, Afsmeltnings-, Fordampnings- og Klimatforholdene paa denne Tid af Aaret, hvor Solen staaer høiest paa Himlen — alt dette var nok at gjøre til Gjenstand for en Undersøgelse. Da det endnu var saa tidligt paa Aaret, at man kunde vente at træffe et temmelig betydeligt Snedække paa Isen, og Tiden derfor ikke egnede sig saa godt til Specialstudier af Isen, forekom det mig vigtigst at gjenempleie saa stort et Terrain af Indlandsisen, som det knapt tilmaalte Tidsrum — c. 14 Dage tillod. Skulde nogen i sit

¹⁾ Se Meddelelser om Grønland 1ste Hefte, Side 49 og videre.

stille Sind opkaste det Spørgsmaal, hvorfor jeg selv tilmaalte Tiden saa karrigt, da vil jeg med det samme svare, at den Hovedopgave, der var stillet Expeditionen — en for Skibsfarten anvendelig Kaartlægning af den c. 30 Kvadratmil store Skjærgaard paa mellem 1000 og 2000 Øer — var saa stor, at den kun kunde tænkes løst under de allergunstigste Omstændigheder i 1 Sommer. Mere end den sidste Halvdel af Juni turde jeg ikke afsee, det var endda temmelig dristigt — heldigvis fik vi en Sommer, som kun sjældent faaes i Sydgrønland, og den gjorde Udslaget.

Udrustningen, som var medtaget fra Kjøbenhavn, var baseret paa 3 Deltagere: Moltke, Petersen og mig. Tallet 3 forekom mig at være det til en saadan Tour bedst egnede Antal Deltagere. Grønlænderne have flere Gange viist, at de ikke egne sig til Indlandsistoure.

To af den Ryderske Østkystexpeditionens Slæder — af Nansens Model — et lille rødt Bomuldstelt med vandtæt Bund og Bambusstænger samt 3 Par kanadiske Snesko ligeledes fra den Ryderske Expedition var egentlig al den Extraudrustning, som var medført fra Kjøbenhavn af Hensyn til Istouren. Materiellet var temmelig forslidt og krævede et omhyggeligt Eftersyn, og da det desuden, som sædvanligt ved den Slags Toure, gjaldt om at reducere Vægt og Rumfang ved hele Bagagen saa meget som muligt, samtidig med at vi skulde være forsynede med lidt af al Slags, havde vi fuldt op at gjøre den 13de og 14de Juni ved Kagsimiut. Provianten var beregnet til 3 Uger efter en daglig Ration af ialt 2 f pr. Mand; den bestod hovedsagelig af henkogte Sager, pemmican, meat biscuit, Cacao, Kjødextract og mere. Vi medtog altsaa Proviant for en Uge mere, end vi havde isinde at blive paa Isen; det var for ikke at blive tvungne til at vende om, selv om vi i Begyndelsen skulde mødes af daarligt Veir; i saa Tilfælde, hvor det vilde blive nødvendigt at udstrække Touren udover Juni, for overhovedet at faae noget Udbytte af den, vilde jeg nemlig ikke tage i Betænkning at gjøre

det. Jensens Erfaringer fra 1878 lode os formode, at vi nok kunde vente Standsninger af den Art. Den øvrige Udrustning bestod af en Theodolit, et Fotografapparat, 1 Lommesextant, 2 Compasser, 2 Bjerganeroider, nogle Thermometre, de aller-nødvendigste Spiserekvister, 3 vatrede Soveposer, 3 færingske Uldtrøjer, et Sæt Skiftetøi til hver, $\frac{1}{4}$ Anker Kogesprit, et Par Slædepresenninger, et Alpetoug, 3 Sælskind til Underlag for Soveposerne samt endelig lidt Reservegods af Skibmandsgarn og Kobberremme. Til Fodtøi brugte vi almindelige tykke Fedtlæderssnørestøvler og Kamikker til Brug i Teltet. Den samlede Vægt af en fuldladet Slæde var godt 200 R .

Efterat Forberedelserne vare gjorte, var der en anden vigtig Sag at afgjøre — nemlig hvor vi skulde forsøge at gaae ind paa Isen. Det kan, som bekjendt, ofte være en vanskelig Sag at komme op paa selve Indlandsisen, da den ofte grændser til Kysten med en brat, ubestigelig Isvæg eller under Forhold, der af andre Grunde gjør den utilgængelig, saasom naar Grændsen ligger op mod bratte Fjældvægge eller saa langt fra Havet eller Fjordene, at Transporten af Bagagen ind til den frembyder for store Vanskeligheder. Jeg havde tænkt mig at vælge et af følgende 3 Punkter til Udgangspunkt: «Kornok» Isbræ lige Øst for Sanerut, Indlandsisens Grændse omkring «Isortok» — lidt Øst for Kornok Isbræ — eller endelig Terrænet omkring «Sermitsialik» Isbræ. Da det sidstnævnte Sted var det, der laa Kagsimiut nærmest, besluttede jeg at undersøge Forholdene først her. De gamle Grønlændere ved Kagsimiut stillede sig rigtignok lidt tvivlende overfor Muligheden af at kunne komme ind paa Isen her; de fortalte, at der for mange Aar siden havde været et stort Dampskib med mange Officerer og Matroser herinde ved Sermitsialik; de havde forsøgt at trænge ind paa Isen — et Par af de nulevende Grønlændere havde været med som unge Mennesker — men da de vare komne lidt ind paa den og havde seet, hvor kløftet den var, «saa havde de spist deres Mad, heist et Flag og vare vendte ombord i Skibet igjen». Det

var jo ikke meget opmuntrende Oplysninger, men da vi ved nærmere Eftertanke fandt ud af, at det rimeligvis var en af Schaffners Telegrafexpeditioner i 1859—60, hvorom der var Tale, trøstede vi os ved Haabet om, at selv om Forholdene ikke egnede sig til Telegrafanlæg, var det dog muligt, at Isen var nogenlunde fremkommelig. Lieutenant Bloch, der i 1890 tilbragte en Uges Tid ved Sermitsialik Isbræ, havde da ogsaa et andet Syn paa Forholdene og havde meddelt mig, at det rimeligvis vilde være muligt at gaa ind paa Isen her. Erfaringen har desuden tidligere viist, at Forholdene netop kunne være gunstige paa Siden af en i Bevægelse værende Isbræ.

Den 15de Juni om Morgenen forlode vi da Kagsimiut for en frisk sydlig Brise. Vor lille Baad var fuldstændig overfyldt af Slæderne og Bagagen, men takket være den gode Vind naaede vi hurtigt det Indre af Sermitsialik Fjord og lagde til Land $\frac{1}{2}$ Mil SV. for Isbræen, som udmunder i Fjordens Inderste. Fra en ca. 1400 Fod høi Fjeldtop havde vi her en fortrinlig Oversigt over selve Isbræen og det nærmest Vest for denne liggende Parti af Landet og Isen og kunde omhyggelig udsøge det Punkt, der egnede sig bedst til en Bestigning af Isen. Dette Punkt laa en halv Mil Vest for Bræen og omtrent 1000 Fod over Havets Overflade. Veien derind gik over et temmelig couperet Fjeldterrain, men syntes dog ikke at frembyde større Vanskeligheder, og da Isens Overflade længere ind efter saae ud til at være nogenlunde passabel, skjøndt mørke Striber og Skygger rundt om antydede Tilstedeværelsen af vanskeligere Forhold, besluttede vi os til at forsøge Lykken her. Vi roede da langs NV. Landet saa langt ind til Bræen, som vi turde, og udsøgte en Teltplads paa et fladt Terræn tæt VSV. for denne. Bræen har i sin bratte, blaa Endeflade en Høide over Vandet af c. 100 Fod. Fuld af gabende Kløfter og et Virvar af Toppe og Spidser skyder den ud i Fjorden mellem 2 Fjeldpartier, det vestligste af 4—600 Fods Høide, det østlige endel høiere. Høldningen er efter Bloch c. 2° i den indre Del og c. 9° i den

ydre Del af Bræen. Idelige Kalvninger satte hvert Øjeblik Fjorden i stærk Bevægelse, det gjaldt om at losse Baaden i en Fart, men Grønlænderne, der ikke ynde for nært Naboskab med en kalvende Isbræ, ere hurtige ved den Slags Leiligheder; uden Uheld fik vi da alt bragt i Sikkerhed og Baaden halet paa Land ved en god Teltplads tæt ved en rivende Elv; denne kommer frem under Indlandsisen Vest for den omtalte vestlige Fjeldryg og efter 1½ Kvartmils Løb udmunder den i Fjorden, førende saa store Mængder Leer og Slam med sig, at Vandet er stærkt plumret i den indre Del af Sermitsialik Fjord. Resten af Dagen den 15de benyttedes til Prøvelastning af Slæderne, Udveining af Proviant til vor Baadebesætning for det Tidsrum, vi skulde være borte, samt andre afsluttende Arbeider. Pr. Kajak sendtes Anmodning til en nærliggende Angmasætplads om Assistance af 6 Mand den næste Morgen, for at vi paa engang kunde bringe hele Bagagen op til vort Udgangspunkt ved Iskanten.

Den 16de Juni Kl. 3 om Morgenen mødte 8 af Kagsimiut-distriktets bedste Fangere for at hjælpe os. Interessen for vort Foretagende var meget stor hos alle Grønlænderne, saa det havde været vort Bud en let Sag at skaffe Assistance. Inden Selskabet havde faaet sig en opmuntrende Morgenkaffe, og hver Mand havde udsøgt sig den Byrde, han syntes bedst om, blev Kl. 5½. I en lang, bugtet Linie gik det da hen over Fjeldene, 16 Mand i Følge, og den prægtige Sommermorgen i Forbindelse med en frodig Vexlen af Birk, Pii, Kvanner, Lyng og friske Smaablomster gjorde Touren til en behagelig Afvexling paa den stadige Farten om ude i den mere øde Skjærgaard. For at naae det Punkt, vi havde udseet til Udgangspunkt, maatte vi passere den alt omtalte Elv, men da den førte en stor Vandmasse med sig og var meget dyb, havde det ikke været saa let en Sag, dersom ikke Tilfældet var kommet os til Hjælp og havde tilbudt os en Bro i Form af et Par halvt fortærede Vinterisflager. Vi slap da over uden Vanskeligheder, og Kl. 9½ naaede vi det til Bestigning af Isen udseete Punkt. Det laa, som nævnt, c. 1000

Fod over Havets Overflade. Isen gik her ganske jevnt op til Land, idet Sneen endnu fyldte det Mellemrum, som paa den øvrige Strækning laa mellem den 15—20 Fod høje, bratte Isvæg og Fjeldsiden. Imellem nogle stærkt opskruede Partier førte en jevn Snevei ind paa Indlandsisen, den fulgte vi, og kort efter kom vi ud paa et jevnt, snebelagt Parti, der førte et godt Stykke indefter mellem mere ujevne og kløftede Ismarker.

Saasnart Isen var betraadt, lastedes Slæderne. Grønlænderne, der hidtil havde seet noget skeptisk paa hele Foretagendet, syntes nu, det var Leg, og med 8 Mand for hver Slæde gik det i rask Løb indefter over den jevne Sne, der endnu bar ovenpaa Nattekulden. Stigningen var et Par Grader, Coursen sattes N. t. O. $\frac{1}{2}$ O. Efter $\frac{1}{2}$ Times Forløb begyndte imidlertid vor gode Landevei at snevres ind, den ujevne, knudrede Is rykkede os nærmere paa Livet, og enkelte Revner kom tilsynne — de første ganske smalle, saa nogle lidt bredere og tilsyneladende bundløse og atter nogle helt snedækte, hvis Tilværelse man ikke anede, før man begyndte at synke lidt i. Forandringen i Isens Overflade gjorde strax sin Virkning paa Grønlænderne! Man behøvede ikke at see sig om for at komme paa det rene med, at Forholdene havde forandret sig, man kunde blot see paa Grønlændernes triste Miner; de udtrykte mere end tydeligt nok, hvad der var paafærde. Vi gjorde da Pinen kort for dem, standsede, udbetalte halvanden Krone til hver, og efter at en Sag, som jeg strax skal omtale, var afgjort, sendtes hele Styrken hjem Kl. 10 $\frac{1}{2}$.

Den Sag, der skulde afgjøres i sidste Øjeblik, var af temmelig stor Betydning for hele Turen, idet det gjaldt, om Lieutenant Moltke kunde taale at deltage i den eller ei. Han havde ved Fjeldbestigningen Dagen i Forvejen traadt feilt paa sin ene Fod og havde langt fra forvundet Følgerne. Da vi gik fra Teltpladsen om Morgenen, havde jeg spurgt en af vore unge Grønlændere, en af Handelens faste Folk fra Frederikshaab, om han havde Lyst at gaa med, dersom Moltke blev nødsaget til at blive

hjemme; han svarede med et straalende Ansigt et uforbeholdent «Ja», og da jeg spurgte ham, om han da ikke vilde blive bange inde paa Isen ligesom Capitain Jensens Habakuk, svarede han, at naar han havde en «nalagak» (Herre) var han ikke bange. Han vilde med, som han gik og stod, med eet Par Kamikker, een Skjorte o. s. v., og først da jeg mindede ham om, at han dog muligen vilde faae Brug for noget mere, hentede han et Par Kamikker til foruden lidt Skraatobak — saa mente han da, han var udrustet for lang Tid. Jeg anfører dette som Tegn paa, at Grønlænderne dog paavirkes en Del ved Omgangen med Europæerne. Denne unge Mand kjendte Habakuk og havde hørt dennes skrækkelige Skildringer fra Jensens Tour; han var imidlertid allerede kommen saa langt frem i Civilisationen, at han stolede fuldt ud paa os mere end paa sin Landsmands Overdrivelser og vilde gaa med kun af Lyst til det ukjendte, thi jeg stillede ham ingen høiere Løn i Udsigt. Der blev imidlertid ingen Brug for Adam! Moltke vilde ikke blive hjemme, og jeg søgte ikke at overtale ham dertil.

Det var en følelig Overgang for os nu kun at være 3 om det Arbeide, vi før havde været 16 om, og Sagen forbedredes ikke ved, at den brændende Middagssol begyndte at blødgjøre Sneen; det var desuden ikke mere den jevne Snemark, vi havde for os; i regelmæssige, men knudrede Firkanter stak Isen frem igjennem Snedækket, og dersom vi ikke vilde hale fra den ene Firkant til den anden, maatte vi søge frem ad de sneklædte Kanaler mellem Firkanterne. For første Gang fik vi Sneskoene paa, men de hjalp os ikke synderligt, thi snart gik det over knudret Is og snart over drivvaad, blød Sne, og under saadanne Forhold ere Sneskoene ikke paa deres Plads, navnlig ikke, naar man er Begynder i Brugen af dem. Kl. 3 om Eftermiddagen vare vi saa udmattede, at vi ikke vare istand til at arbejde mere, vi sloge da Telt c. 2000 Fod over Havets Overflade og omtrent 1½ Mil indenfor Isranden.

Stigningen havde været stærkt varierende paa denne vor

første Dagsreise, idet Terrænet havde været temmelig bølget; i enkelte Dalstrøg havde Snemeltningen begyndt at danne større og mindre Søer dækkede af et vandtrukket Sneelag, de skaffede os enten vaade Ben eller dobbelt Arbejde med at søge udenom dem.

Allerede den første Dag gik det op for os, at dersom vi vilde frem, maatte vi arbeide om Natten istedenfor om Dagen. Først den 3die Dag kom vi imidlertid ind i den rigtige Gænge, og vor Dagsreise den 2den Dag blev derfor ikke stort mere end 5—6 Kvartmil over et bølget, stærkt stigende Terræn med enkelte Søer og en Elv. De høieste af Kystfjeldene tittede endnu op over Ishorizonten i SV. og Vest, og imod Øst havde vi en prægtig Udsigt over Julianehaabs Distriktets høie Fjeldtoppe.

Fra den 3die Dag begyndte altsaa vor regelmæssige Inddeling af Tiden, og den vedligeholdtes trods de Ubehageligheder, der klæbde ved den. Det er nemlig alt andet end behageligt at gjøre Dag til Nat; ialfald faldt det os, der dog vare temmelig anstrengte, meget vanskeligt at sove, saalænge Solen stod høit paa Himlen. Kl. 8 om Formiddagen sloge vi Telt; fra Kl. 8 til Kl. 2 $\frac{1}{2}$ observerede, spiste og arbeidede vi. Kl. 2 $\frac{1}{2}$ gik vi til Ro, og Kl. 10 $\frac{1}{2}$ om Aftenen stode vi op igjen for efter et Par Kopper Cacao at tage fat paa Arbeidet; Kl. 12 om Natten havde vi da i Reglen Slæderne pakkede og Teltet brudt ned, saa vi kunde begive os paa Vei. Fra 12 til 8 tilbagelagde vi da 3—4 Mil efter Veirets, Førets og Terrænets Beskaffenhed. Med Snebriller og Slør for Øinene bestilte vi i de 8 Timer saa godt som ikke andet end at trække; Kl. 3 standsede vi dog i Reglen for at tage meteorologisk Observation og nyde et Stykke Sukker eller et Stykke Chocolate, men ellers gik det næsten uafbrudt fremad i følgende Rækkefølge: Jeg forrest, trækkende i Slæde Nr. 1 og ledende Veien, dernæst Petersen, skubbende paa Slæde Nr. 1 og trækkende i Slæde Nr. 2 og endelig Moltke, skubbende paa Slæde Nr. 2.

Veiret holdt sig gennemgaaende godt i de første 8 Dage;

der faldt af og til nogen Sne, og vi generedes da temmelig meget af Vanskeligheden ved at holde en bestemt Retning, men bortset herfra skaffede den os ingen Vanskeligheder; den regelmæssige Vexlen mellem et Par Graders Varme om Dagen og et Par Graders Kulde om Natten skaffede os et fortrinligt Føre; mellem Kl. 2 og 7 om Morgenen kunde Sneen bære os, selv om vi ingen Snesko havde paa; mellem 12 og 2 og mellem 7 og 8 maatte vi derimod benytte dette Fodtøi, der i Begyndelsen voldte os saa mange Vanskeligheder, men som vi efterhaanden bleve saa vante til, at det ikke generede os syndeligt. Det værste ved Sneskoene vare de hyppige Reparationer, hvortil en stor Del af vor Dag medgik; Sneskoene egne sig nemlig bedre til blødere Sne end til den, hvorpaa vi brugte dem; den øverste Sneflade var altid frossen nok til at opslide Senerne paa Sneskoene, selv om den ikke var stærk nok til at bære os uden Snesko. Heldigvis havde vi forsynet os rigeligt med Kobberemme, saa vi savnede ikke Reparationsmateriale; havde Sneskoene været nye, havde de naturligvis ogsaa holdt bedre.

Den 2den Dag vare Kystfjeldene begyndte at gaa afsigte, og samme Dag passerede vi de sidste Søer. Vi saae da ikke Vand paa Isen før den sidste Dag, men da vor Spritbeholdning var forholdsvis rigelig, savnede vi aldrig det nødvendige Drikkevand. Vaskevand bruger man, som bekjendt, ikke paa Indlandsisen. I vort lille røde Bomuldsdugstelt, forsynet med en Bund, der i sin Tid havde været vandtæt, generedes vi sjældent af Kulden. Da vi ikke vare forsynede med Skindsoveposer, men benyttede vor almindelige Udrustning fra Opmaalingstouren langs Kysten, kunde vi nok af og til mærke en let isnende Fornemmelse i Ryggen, naar vi vaagnede, men ellers lede vi, saa underligt det lyder, snarere af Hede end af Kulde. Paa særlig klare Dage steg Temperaturen i det Frie til c. 5° Varme; inde i Teltet kunde vi da have mellem 20 og 30° Varme, og under saadanne Forhold var det næsten umuligt at sove før hen

paa Aftenen, naar Kulden begyndte at indfinde sig; da vi imidlertid allerede skulde op Kl. 10^{1/2}, fik vi paa den Maade kun 3—4 Timers ordentlig Søvn, hvilket naturligvis er lidt nok, naar man skal arbeide med at trække i 8 Timer. Udpurringsøjeblikket om Aftenen var det mørkeste Punkt i Tilværelsen! Man var just begyndt at sove ordenligt, alt var frosset ligefra Vandet i de to smaa Kjelder, der hang oppe under Telttaget, til Teltbunden, der var saa stiv som et Brædt; Støvlerne vare haarde, kolde og vaade, og Humeuret var i Nærheden af Nulpunktet. Først hen paa Natten, naar vi havde trukket en Timestid, begyndte vi at tø op, men Stemningen kulminerede dog ikke, før vi efter endt Nattearbeide og Teltslagning samledes ved en Kop Bouillon Kl. 9 om Formiddagen.

Paa denne Maade gik det da jevnt fremad fra den 16de til den 22de Juni. En enkelt Dag tilbagelagde vi kun en Mil paa Grund af tæt Snetykning, men efter endt Natterejse den 22de Juni om Morgenen befandt vi os dog mellem 14 og 15 Mil fra vort Udgangspunkt, omtrent paa Colonien Frederikshaabs Brede. Terrænet var efterhaanden blevet saa øde, som man kun kan tænke sig dets Lige i Sydens Ørkener! Forgjæves speidede vi ud over den øde, flade Snemark i Haab om at finde en Nunatak eller blot en svag Forhøining i Terrænet, men end ikke den svageste Afvexling frembød sig for Øiet. Sneen, som overalt var fuldstændig ren og fri for fremmede Bestanddele, laa i ganske smaa Bølger ligesom de lette Krusninger, som en begyndende Brise kan sætte paa en stille Havflade; man blev saa træt af denne Ensformighed, at man stadig ønskede Forandring; 2 Morgener forbausedes vi ved en skrigende Lyd over vore Hoveder; vi foere op af vor Dvale og saae nogle Turner jage forbi fra NO. mod SV.; men det var ogsaa alt, hvad vi havde af Afvexling. Stigningen var efterhaanden bleven saa ringe, at Slæderne næsten løb af sig selv, det syntes altsaa, som om vi havde naaet Høideryggen, men da vi stillede Theodoliten op og maalte til Ishorizonten, fandt vi dog endnu en

svag Stigning imod Øst; stærkest var den imod NO., hvor den androg c. 20'.

Da Haabet om Afvexling ad denne Kant efterhaanden bristede, bestemte vi os den 23de om Morgenens til at søge den ad en anden Kant. Efter at have tilbagelagt $1\frac{1}{2}$ Mil mod retvisende Øst og derved konstateret en tydelig Aftagen i Stigningen, satte vi Coursen i sydligere Retning. Jeg betragtede det nemlig som givet, at vi paa det allernærmeste havde naaet op til den største Høide, vi kunde vente at træffe paa denne Bredde; Stigningen var kun ganske ringe, paa sine Steder 0, og Høiden af vor Standplads var 7085 Fod. Det var naturligvis fristende at fortsætte Reisen saa meget mod Øst, at vi muligen kunde faae Østkystens Nunatakker isigte, men da vi ialt kun havde 6 à 7 Dage tilbage af Juni Maaned, og jeg ikke uden største Nødvendighed turde udstrække Reisen længere af Hensyn til Opmaalingsarbejderne, kunde jeg indsee, at vi kun turde blive ved at gaa frem et Par Dage endnu. I den Tid kunde vi kun vente at naae lidt forbi Midten af Landet, og derved vilde ikke meget være naaet, særligt da vi saa, for at komme hurtigt nok hjem, vilde blive nødsagede til at lægge Hjemreisen næsten i samme Linie, som Udreisen, hvad jeg af Hensyn til Bestemmelsen af Isens Høideforhold nødigt vilde. Paa vor Udreise havde vi i nogle Dage haft nogle Nunatakker isigte i den østlige Horizont, de vare vexelvis dukkede ned under og op over Horizonten, eftersom Snefladen svagt bølgede sig op og ned, indtil de tilsidst helt forsvandt for os. Disse Nunatakker vare Fjelde omkring Nunatakken «Aputajuitsok», som Steenstrup paa sin Reise i Julianehaabs Distrikt i 1877 havde haft isigte og aflagt fra sine Stationer omkring paa Kystlandet. Da jeg formodede, at der muligen vilde være interessantere Isforhold at træffe i Omegnen af disse Nunatakker, og da vi, ved at lægge Hjemreisen om ad denne Vei, vilde naae at afsøge et temmelig stort Stykke af Indlandsisen, besluttede vi os til at søge herved, skjøndt Hjemreisen derved vilde blive 22 Mil mod de 15 Mils

Udreise. Vi paaregnede imidlertid betydelig større Dagsreiser, og vi vare efterhaanden blevne saa sangvinske, at vi ikke toge daarligt Veir synderligt med i Beregningen.

Strax da vi dreiede af i sydligere Retning den 23de, mærkede vi, at det gik nedad, men det varede ikke synderligt længe, thi snart efter begyndte Terrænet at blive stærkere couperet eller bølget, end vi vare vante til. Bølgerne i Terrainet havde paa Udtouren været næsten umærkelige og gave sig nærmest kun tilkjende ved, at Nunatakkerne forsvandt og kom tilsyne, men jo nærmere vi nu avancerede frem imod «Aputajuitsok», des mere bølget blev Snefladen.

Den 24de Juni sloge vi Telt i 5500 Fods Høide c. 3 Mil fra «Aputajuitsok» (se Tavle II). Hvad der i Kaartet var aflagt som en enkelt Nunatak, saaes nu som en hel Gruppe Øer, der ragede op over det hvide Ishav og dannede ligesom en Fortsættelse af Sydgrønlands Alpelandskab. Længst mod Nord saaes en hvid Kegle dækket med Sne og Is fra Ishorizonten og helt op til Toppen, der laa 6—7000 Fod over Havets Overflade. Den passede særdeles godt til Navnet «Aputajuitsok» (den sneklædte).

Da Veiret var klart og godt — rigtignok aldeles paafaldende varmt —, ventede vi at være ved Nunatakkerne den næste Dag, og som sædvanlig lagde vi os til Ro Kl. 2¹/₂ i Haab om at skulle afsted igjen om Aftenen. Enkelte hvide Kumuluskyer kom tilsyne i den NOLige Horizont og seilede ilsomt afsted langs Ishorizonten, men Veiret var ellers næsten stille og kun lidt Uro i Barometret antydede Muligheden af kommende Veirforandring. Efter mange forgjæves Forsøg vare vi endelig faldne i Søvn hen imod Aften. Kl. 7 vaagnede vi imidlertid alle ved et vældigt Stormkast, det var, som Teltet med hele dets Indhold skulde hvirvles hen over den flade Ørk, hvor ikke den mindste Forhøining dæmpede Vindens Magt. Heldigvis havde vi som sædvanlig forstøttet baade Telt og Slæder, inden vi gik til Ro, og da Teltet efter kort Tids Forløb begyndte at sne til, varede det ikke længe, før vi følte os trygge og faldt til Ro igjen.

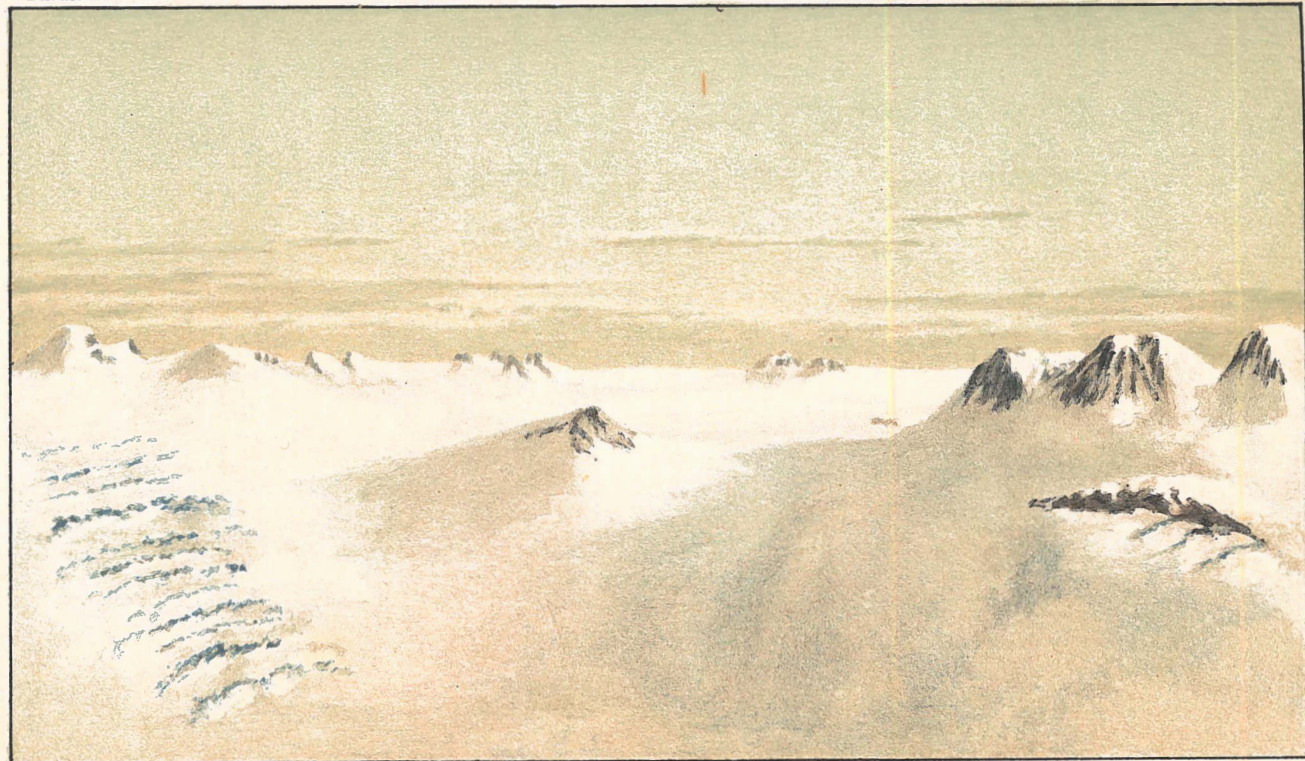
Ved vor sædvanlige Udpurringstid mellem Kl. 10 og 11 vaagnede vi atter; Veiret var nu udartet til en rasende Snestorm af ONO., og der var ikke Tale om, at vi kunde reise under de Forhold. Vi fik da denne Nat noget af al den Søvn, vi saa høiligt trængte til. Stormen vedblev med uformindsket Kraft hele Natten; Temperaturen sank til 3—4 Graders Kulde, og den fine Frostsne fæg hen over den flade Snemark. Om Formiddagen den 25de Juni begyndte Solen at skinne lidt igjennem; jeg vovede mig udenfor, men alt stod i et vildt Snefog, og næsten i samme Øieblik, som jeg traadte ud, var jeg gjennemtrængt til Skindet af den fine Sne. Først ud paa Aftenen fløvede det af, og Veiret blev atter klart og sigtbart. Stormen havde varet 18 Timer, hele Tiden fra samme Retning — ONO., den havde ogsaa blæst med stor Kraft ved vor Teltplads ved Sermitsialikfjord, men medens den hos os i 5—6000 Fods Høide og c. 12 Mil fra Sermitsialikfjord blæste som en Snestorm med flere Graders Kulde, optraadte den ved Sermitsialik som en varm Føhn uden Nedslag.

Om Aftenen den 25de Juni forlode vi Teltpladsen og nærmede os Nunatakkerne over et stærkt bølget Terræn. For hvergang de efter at være forsvundne under Horizonten dukkede op igjen, kom flere og flere tilsyne, øde, bratte og tildels sneklædte allesammen. Da vi ønskede at bestige en af Nunatakkerne, dersom det var muligt, satte vi ikke Cours efter den tidligere omtalte, helt sneklædte Top, men efter en lidt sydligere beliggende Fjeldgruppe. Hen paa Morgenen den 26de naaede vi den nærmeste Nunatak, en lille øde Ø, der paa Vest-siden knap ragede 100 Fod op over Ishavet; paa Østsiden skiltes den ved et dybt Dalstrøg fra de østligere Nunatakker, der imidlertid nu viste sig ikke at være adskildte Fjeldtoppe, der ragede op over Isen, men en sammenhængende brat Fjeldkjæde, der strakte sig Nord i fra Kystfjeldene omkring Sermilikfjord. Istedetfor at staa paa en isoleret Nunatak c. 3 Mil inde i Isen stode vi altsaa paa Grændsen mellem Indlandsisen og Sydgrøn-

lands høie Bjergmasser, der saaledes vise sig at naae betydelig længere mod Nord, end hidtil antaget. Vor Standplads har senere ved nøiagtig Beregning af Observationerne viist sig at falde sammen med Beliggenheden af Steenstrups Aputajuitsok. Man kunde nu forsaavidt godt kalde hele dette Nunatakparti ved dette Navn, thi naar Bratningerne undtages, dækkes det næsten overalt af evig Sne og Is, men, saavidt jeg har kunnet bringe i Erfaring, er det den alt omtalte sneklædte Kegle, der bærer Navnet «Aputajuitsok». Dennes Beliggenhed i de tidligere Kaart er imidlertid ikke ganske rigtig, men da Steenstrup har aflagt den ved Hjælp af Maalinger fra en udmaalt Grundlinie helt nede ved Igaliko, skulde det jo være underligt, om der ikke vilde vise sig nogen Uoverensstemmelse mellem hans og vor Bestemmelse. Sagen er uden Betydning, men nævnes blot for Fuldstændigheds Skyld.

Vi besteg det omtalte lille Fjeld, da de øvrige syntes ubestigelige. Fra dets Top fotograferede, tegnede og maalte vi. I alle Retninger undtagen imod Øst havde vi en fortrinlig Udsigt fra dette 5000 Fod høie Udsigtspunkt. Imod ONO. saåes en betydelig Indsænkning i Isen og flere spredte Nunatakker i indtil 4—5 Miles Afstand (se Tavle III). Isens Overflade var overalt stærkt couperet og antydede de underliggende Fjeldes Form. Imod Syd faldt Isen stærkt kløftet ned mod Forlandet og i dens Fortsættelse bugtede en bred Gletscher sig ned mellem Fjeldene for sandsynligvis at falde ud i Sermilik Fjord. Imod Syd saae man forøvrigt ud over et vildt Virvar af Fjeldtoppe, blandt hvilke Ilimausak, Redekammen og adskillige andre af Julianehaabsdistriktets skønneste Fjelde gjenkjendtes. Imellem Fjeldene skimtedes hist og her den blaae Fjord, hvor de mægtige Isfjelde seilede om som smaae hvide Svaner, og hele den store skjønhed, som laa udbredt for vore Øine i den friske, klare Morgenstund, lader sig ikke beskrive.

Bjergarten af Nunatakkerne var Granit. Overfladen bar ingen Spor af Isskuringer, men var dog temmelig glat og ikke

V. Garde del.

Th. Beyh's I.I.

Udsigt mod O.N.O. fra Nunatakkerne.

synderlig forvitret; kun paa Vestsiden laa en stor Stenrouse, som man kunde have antaget for en opskruet Stenmoræne, der- som ikke hele den Maade, hvorpaa Isen grændsede op til og optraadte imellem Nunatakkerne, havde talt bestemt derimod. Isen laa nemlig overalt fuldstændig jevnt op til Fjeldene; der saaes ikke en Skruning eller Opstuvning et eneste Sted, og Revner saaes egentlig kun, hvor Isen faldt steilt ned mod For- landet. Alt tydede paa, at Isen befandt sig fuldstændig i Ro heromkring, og at Indlandsisens Bevægelse imod Syd gik be- tydeligt udenom hele dette Terræn; den omtalte Gletscher havde kun Karakteren af en større Fjeldgletscher, og det kan ialfald med Sikkerhed siges, at det ikke er den, som afsætter de flere Millioner Kubikfod store Isfjelde, som Sermilik Isstrøm produ- cerer. Intet levende — hverken af Planter eller Dyr — saaes herinde paa disse Fjelde, end ikke de tarveligste Likener op- dagede vi. Den tidligere omtalte sne- og isklædte Fjeldtop Aputajuitsok, paa hvilken kun en ubetydelig Plet bart Land saaes paa en Bratning mod SO., afgiver et ret talende Billede paa Overgangsformen mellem Grønlands tidligere og nuværende Istitid. Det synes mig utvivlsomt, at som Aputajuitsok nu seer ud, saaledes have alle de andre Nunatakker for ikke lang Tid siden ogsaa seet ud; den Tid er maaskee ikke saa fjern, da det sorte Land paa Aputajuitsok tydeligt begynder at brede sig.

Endnu den 26de Juni tiltraadte vi Tilbagereisen fra Nuna- takkerne. Vi havde endnu 12—13 Miles Reise til Sermitsialik, og den Storm, vi havde haft Dagen i Forveien, havde lært os ikke at stole altfor blindt paa det gode Veir. Vi kom imidlertid ikke langt; det var en ualmindelig solvarm Dag, og Sneen, som om Natten havde været saa haard og glat paa Overfladen, at man knap kunde holde sig opreist paa den, var allerede Kl. 8 saa blød og vaad, at jeg ikke mindes at have seet den saa vaad nogen Dag før eller senere; den drev af Vand og var saa porøs nedefter, at man næsten havde Fornemmelsen af, at man kunde vedblive at synke i den, naar man vovede sig ud paa den uden

Snesko. Al den Sne, som var falden under Stormen, var borte som ved et Trylleslag.

Den 27de Juni sattes Coursen langs Ikersuaks Nordside, men saa langt fra Kystlandet, at vi haabede at undgaa de værste af de Revner, som vi formodede, vi maatte møde her paa Oplandet til Sermilik Isstrøm. Terrænet var stadig stærkt hølget. Mellem Kl. 1 og 2 om Morgenen mødte vi de første Revner; de gave sig tilkjende paa Afstand som mørkere, schatterede Striber paa den hvide Flade, og først da vi kom nærmere, opdagede vi, at hver mørk Stribe betød en dyb Revne dækket af et tyndere eller tykkere Snelag (se Tavle IV). Snelagene vare næsten overalt begyndte at synke sammen i Midten af Revnerne, hist og her vare de styrtede ned og blottede de mørke Svælg. Vi undgik helst Revnerne, men da de snart kom tilsyne i saa stort Antal og over et saa stort Terræn, at vi skulde have gjort en betydelig Svingning mod Nord for at komme helt udenom dem, maatte vi bekvemme os til at løbe over dem, haabende, at Snedækket vilde bære. Bredden var meget forskjellig og varierede mellem faa Fod og op til godt 30 Fod. Mellemmummene imellem Revnerne varierede ligesaa stærkt i Brede som selve Revnerne og vare paa sine Steder kun meget smalle. Vi undgik paa en enkelt Undtagelse nær at synke i, men benyttede næsten ogsaa stadig Sneskoene. Revnerne vedbleve nu med større Mellemmrum paa hele Hjemtouren.

Den 28de Juni blev mod Forventning den sidste Dag paa den egentlige Indlandsis. Som sædvanlig begyndte vi ved Midnat, og da vi endnu havde 7 Mil tilbage til Sermitsialik, faldt det os ikke ind, at vi skulde naae hjem den Dag. Paa Grund af koldt Veir med frisk østlig Vind og tildels skyet Veir holdt Føret sig fortrinligt, og allerede Kl. 7 om Morgenen havde vi tilbagelagt 4 af de 7 Mil. Vi befandt os da endnu i godt 3000 Fods Høide. Nunarsuits Fjelde vare begyndte at komme frem i SV., og alt tegnede til, at vi ved Udholdenhed vilde kunne naae Land samme Dag. Vi besluttede da at holde ud, saalænge

V. Garde del.

Th. Bergh's L.I.

Bølget Indlandsis med parrallele tidels snedækte Revner.

Føret tillod det; vi vidste jo ikke, hvorlænge Veiret vilde holde sig, og nu, da det kun gjaldt om at komme hjem, ønskede vi at faae Ende paa det saa hurtigt som muligt. Føret holdt sig betydelig længere hernede i de lavere Høider nærmere Land end oppe i de større Høider. Sneen var mere fast som almindelig Tøsne, og det var tydeligt, at Solstraalernes mere direkte Paa-virkning i de høiere liggende Egne med den lette Luft var betydelig større end hernede. Lige til Kl. 11 om Formiddagen kunde vi gaa uden Snesko; efter den Tid blev Føret ganske vist tungt, men da vi snart kom ind paa mere snefri Is, spillede det ikke saa stor en Rolle. Det havde været min Agt at søge Egnen omkring vor 2den Teltplads og saa derfra søge hjem ad samme Vei, som fulgtes under Udreisen. Ved en ringe Feil i vort Bestik kom vi imidlertid noget vestligere, og skjøndt det ikke var meget, var det dog tilstrækkeligt til at føre os ind paa langt vanskeligere Is, end vi havde mødt paa Udreisen. Det Fjeld, vi havde bestaget, forinden vi tiltraadte Reisen, ansaae vi imidlertid for en sikker Veileder, og da vi havde faaet det isigte, styrede vi mod Land i Haab om efterhaanden at kjende Isen igjen, saaledes at vi kunde naae Land paa samme Sted, som hvor vi vare gaaede ud. Vi bleve imidlertid sørgeligt skuffede og fik ret at føle, hvor vanskeligt det er at finde sig tilrette i slige Omgivelser, hvor man ingen Oversigt kan faae over Forholdene. Trods al anvendt Opmærksomhed styrede vi nemlig mod Land 1 Kvartmil for vestligt, og denne Kvartmil kom til at koste os mange Anstrengelser. Isens Overfladeforhold blev nemlig værre og værre, jo nærmere vi kom Land; en meget stærk Heldning i Forbindelse med et Spaltesystem med Revner i 2 Retninger — lodret paa Land og parrallel med Land (se Tavle V) — delte Isen i lutter toppede smaa Øer med mellemliggende dybe Kløfter. Da vor Route gik temmelig nær langs med Land, altsaa tvers paa Heldningens Retning, var det næsten ikke muligt at styre Slæderne, som hvert Øieblik truede med at styrte ned i Afgrundene. Med Alpetouget imellem

os kæmpede vi os frem fra Ø til Ø mod Øst, indtil vi endelig naaede den i Isen fremskydende Pynt «a» (se Tavle V) af Kystlandet. Klokken var da 3 om Eftermiddagen; efter 15 Timers uafbrudt Arbeide følte vi mest Lyst til at kaste os ned i den bløde Lyng og hvile ud; en lille rislende Landelv gjorde sit til at friste os, men Lysten til paa engang at være færdige med dette Ørkenliv vandt dog Seier. Efter at have overseet Forholdene og opdaget, at vi endnu skiltes fra vort Udgangspunkt af et af Elve og Kløfter gjennemfuret Isparti Øst for os, besluttede vi at tage fat igjen og gjøre Ende paa Sagen med det samme. Vor Standplads laa betydeligt højere end dette Parti, der skraanede ned mod Syd som en Tunge og endte i en Sø. Seet i Fugleperspektiv saae denne hvælvede Flade med hele sin regelmæssige Inndeling ud, som om den var afstreget ved Kunst — ja Inddelingen var saa regelmæssig, at den mindede om et Skakbrædt.

Efter en god Times Arbeide naaede vi over denne sidste Hindring og ankom til vort Udgangspunkt, hvor vi strax sloge Telt. Kun den, der har levet paa Indlandsisen, kan forstaae, hvilken Nydelse det var for os atter at føle os paa Landjorden, og med hvilken Følelse af Velvære vi krøb i Poserne om Aftenen for at sove en hel Nat efter at have spist saa meget, vi lystede.

Den næste Morgen opdagede Petersen Mennesker i det Fjerne, og snart efter havde vi hele Baadebesætningen hos os. Vor Styrer havde allerede i nogle Dage været ængstelig for os og var derfor jevnligt gaaet tilfjelds for at see ind over Isen efter os; han havde da tidligt om Morgenen opdaget det lille røde Telt oppe ved Isranden.

For sidste Gang lastede vi saa Slæderne, og over Indlandsisen naaede vi den lille Fjeldryg, som begrænder Sermitsialik Isbræ mod Vest. Her søgte vi ind paa Land, og efter nogle Timers Arbeide naaede vi Teltpladsen ved Fjorden.

Endnu samme Aften reiste vi til Kagsimiut for at gjøre

V. Garde del.

a

Th. Berghs Lt.

Indlandsisens Rand ved Hjemkomsten.

klar til at fortsætte Opmaalingsarbejderne. Stedets Befolkning var synlig rørt ved at see os igjen og spurgte os ivrigt ud, om vi havde seet vilde Dyr eller mærkeligt Land inde paa Isen.

Vi havde ialt opholdt os 13 Dage paa Indlandsisen. I den Tid havde Sneykning og Storm standset os omtrent 2 Døgn. I 11 $\frac{1}{2}$ Nætter havde vi tilbagelagt 37 danske Mil. Bortsees fra Peary's Expedition i 1886, om hvis Pladsangivelser der kun foreligger meget omtrentlige Udtalelser, bliver vor Middeldagsreise i det Antal Døgn, hvori vi overhovedet have reist — 3,2 danske Mil pr. Dag — den største, der hidtil er præsteret af Fodgængere paa Grønlands Indlandsis. Hovedaarsagen til dette gunstige Resultat ligger i Valget af Aarstiden, og, sammenlignes det Føre, vi havde paa Størstedelen af Reisen med, hvad tidligere Isexpeditioner have mødt, viser det sig ogsaa, at vi have været særlig heldigt stillede. Solen stod om Dagen saa høit paa Himlen, at den optøede Sneens Overflade, som da ud paa Natten med den sig fuldstændig regelmæssig indfindende Nattefrost forvandlede til et fast Dække, der kunde bære baade os og Slæderne. Nansen havde paa Størstedelen af sin Reise ganske vist et Føre, som egnede sig godt til Ski, det vil sige fin Frostsne, men Solen havde dog paa den senere Aarstid ikke saadan Magt over Sneen, at en solid, frossen Flade dannedes ud paa Natten. Hans Middeldagsreise var omtrent 1,8 Mil, naar der bortsees fra de Dage, hvori han laa standset af Uveir; men man kan vanskeligt sammenligne hans Dagsreise med vor, da hver Mands Part at trække paa Nansen's Expedition var c. 200 f mod c. 135 f hos os. Jensen og Nordenskjöld havde Solvarme nok, men manglede ofte den regelmæssige Nattefrost, de generedes derfor meget af tungt og vaadt Føre. Dersom vi ikke som ufravigelig Regel havde benyttet Natten istedenfor Dagen til at gaa frem i, havde vi imidlertid ikke naaet halvt saa langt. Vore Distanceopgivelser hvile hovedsagelig paa fuldt paalidelige Bredeobservationer, anstillede med Sextant over kunstig Kviksølvhorizont. Reiserouten (se Tavle VII) er foruden

ved disse aflagt ved Sigter med Theodolit til kjendte Kystfjeldtoppe og, da disse gik af Sigte, ved Længdeobservationer, hvortil benyttedes et ret godt Lommechronometer, hvis Gang bestemtes ved Observationer ved Kagsimiut før og efter Isvandringen.

Foruden Aarstiden skyldte vi imidlertid i særdeles høj Grad Isens gunstige Overfladeforhold, at vi naaede saa betydelige Dagsreiser, og navnlig i denne Henseende have vi været ganske anderledes heldigt stillede, end Jensens Expedition. Jeg skal i korte Træk give en Beskrivelse af disse samt af Isens Høideforhold paa den bereiste Del af Indlandsisen.

Naar man paa en klar Dag seiler langs Julianehaabslugtens Nordside og seer mod Nord, fanges Blikket strax af en hvidgul Lysning i det NVstre Hjørne af Bugten. Lysningen, som man i første Øieblik antager for en Lysning paa Himlen, viser sig ved nærmere Iagttagelse at være Indlandsisen, der, indrammet af de mørke Kystfjelde, sees i en Udstrækning af c. 3 Mil i Øst—Vest. Kystfjeldene ere imod Syd temmelig lave — deres høieste Toppe naae her kun c. 1400 Fod — mod Vest og Øst tiltager Høiden og skjuler snart Indlandsisen, og navnlig mod Øst voxer Fjeldene hurtigt og smelte snart sammen med det sydligste Grønlands mægtige Alpelandskab, hvis 6—8000 Fod høie Fjeldtoppe forvandle Indlandsisen Syd for 61° N. Br. fra en sammenhængende Flade til mindre lokale Snemarker og langstrakte Gletschere, der skyde ned mellem de bratte Fjeldkjæder.

Det var dette fra Søen synlige Parti af Indlandsisen mellem Sermitsialik Fjord og Fjeldene Nord for Nunarsuit, som vi benyttede til Udgangspunkt for vor Reise. Uden Hindringer breder Isen sig her ud over det lave Land mellem Kinalik og Bredefjorden (Ikersuak), ingen Nunatakker eller sammenhængende Fjeldkjæder spærre den Veien, før den møder de lave Kystfjelde, der paa flere Steder ere saa lave, at Isen kan gaa saa langt, den vil. Paa Størstedelen af denne vestlige Del af Indlandsisens Sydgrændse har man derfor ogsaa Indtrykket af, at Isen befinder sig i en meget rolig Tilstand; stagnerede Bræer,

jevnt heldende Udløbere i Søer og Lavninger og enkelte spaltede, stærkere affaldende Partier udgjøre det meste af Sydgrændsen, foran hvilken Mængder af Smaasøer og leerfyldte Elve opfylde det lave Forland. Kun et enkelt Sted paa denne Strækning møder man en kalvende Isbræ, det er i Bunden af Sermitsialikfjord; Bræens Bevægelsesforhold m. m. findes omtalte i 7de Hefte af Meddelelserne, Pag. 154—58 af Premierlieutenant C. Bloch. Foruden paa dette Sted afsætter Indlandsisen paa sin Sydgrændse dog mindre Isstykker paa flere Steder langs Bredefjordens Nordside, og endelig møder man i Bunden af Sermilikfjord — den inderste af Bredefjordens Forgreninger — den store Sermilik Isbræ, som rimeligvis er den af Sydvestgrønlands Bræer, der producerer de største Isfjelde.

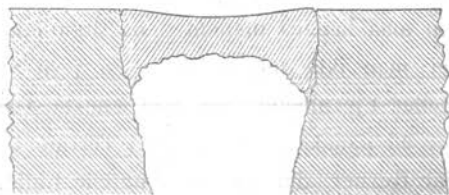
Overfladeforholdene paa hele den Del af Indlandsisen, som falder indenfor og omkring Expeditionens Reiseroute, ere i Hovedsagen særdeles jevne, hvilket har sin naturlige Grund i den Mangel paa Nunatakker og altsaa rimeligvis ogsaa paa større Ujevnheder i Underlandet, som karakteriserer denne Strækning. Kun paa 2—3 Steder et Par Mil NV. for Sermitsialik Bræ bryder Underlandet frem gennem Isdækket, ellers mødes ikke en eneste Nunatak, før man kommer ind i Midten af Landet; her fortsættes Sydgrønlands Alpelandskab mod Nord af en Samling Nunatakker paa 6—7000 Fods Højde, der strække sig 5—6 Mil op Nord for Sermilik og Tunugdliarfiks inderste. Naar Indlandsisens Overflade karakteriseres som i Hovedsagen jevn, maa det dog ikke forstaaes saaledes, at Ujevnheder og couperet Is ganske mangle, thi saadanne Forhold træffes næsten overalt i mindre Maalestok langs Isens Rand og i forholdsvis større Maalestok, hvor Isens Rand dæmmes op af Fjelde, der naae op til 1000 Fods Høide og derover, saaledes fra Egnen omkring Sermitsialik Fjord og ONO. efter langs Bredefjordens Nordside. Opstuvningerne og Ujevnhederne naae imidlertid intetsteds saadanne Dimensioner, som de, Jensen mødte, og som findes afbildede i 1ste Hefte af Meddelelserne, Tavle I; kun paa

ganske enkelte Steder, hvor fremskydende Pynter af Landet standsede Isen, saaes egentlig opskruede Partier, hvor Toppene kunde naae 3—4 Fods Høide, ellers var Isens mest almindelige og karakteristiske Udseende, langs Land og et Par Mil indefter, det, som findes gjengivet paa Tavle V, og som alt er berørt i Reisebeskrivelsen. Isen var fuldstændig regelmæssig inddelt af 2 Spaltesystemer, det ene parrallelt med, det andet lodret paa Isranden; dette skyldes paa sine Steder lokale Bevægelsesforhold i 2 Hovedretninger, men paa andre Steder hidrøre de Revner, der gaae lodret paa Isranden, for Størstedelen fra de Tusinder af Elve, der om Foraaret og Sommeren strømme ned over den mod Yderlandet skraanende Isflade. Revnernes og Kanalernes Dybde er meget forskjellig og varierer mellem 1—2 Fod og saa store Dybder, at man ikke øiner Bunden. Bredden varierer mellem 2 og 6 Fod. Imellem Revnerne dannes da lutter rectangulaire Smaaøer, hvis Overflade udgjøres af en skidden, bullet og ujevn Is. I Bunden af Hullerne sees Mængder af Leer og Jord, og overalt høres en over- og underjordisk Brusen af Elvene. De Mængder af Vand, der af alle Elvene føres ud fra Isen, er saa stor, at Overflade-Strømmen hele Sommeren og den største Del af Vinteren altid løber ud af de to store Fjorde, der findes paa denne Strækning — Sermitsialikfjord og Bredefjord. Kun med stormende SV. og sydlig Vind sætter Strømmen ind i Fjordene.

Saa langt man kan see ind over Isen fra de nærmest Isranden liggende Fjelde — det vil sige til en Høide af 2—3000 Fod, møder Øiet i Hovedsagen de samme Forhold, Isens Overflade bliver renere, men holder sig revnet og ujevn, mørke Skygger og Striber sees næsten overalt, og, kommer man derind, møder man den samme karrerede Is, som langs Iskanten. Paa det Tidspunkt, vi begyndte Istouren — den 16de Juni — spillede Snedækket ganske vist endnu en stor Rolle selv i Nærheden af Iskanten; som nævnt i Reiseberetningen gik vi ind over et smallere, sneklædt Parti, som strakte sig indefter mellem

mere snefri Is; den underliggende Is stak dog ofte frem gennem Snedækket, og paa mange Steder var det kun de omtalte Kanaler og Revner, der vare snedækte. 13 Dage senere vare Forholdene imidlertid betydeligt frndrede, Sneen var nu næsten overalt borte, og hvor vi paa Udreisen havde frdedes uden at ane Tilværelsen af Revner, der saaes nu den ene ved Siden af den anden. Den Del af Indlandsisen, der ligger under 2—3000 Fods Høide, skifter altsaa Sommer- og Vinterdragt ligesom de omgivende Fjelde og frembyder i det hele en ret betydelig Afvexling; Terrænet er temmelig couperet og vexler mellem Bakker og Dale; rundt om i Dalstrgene træffer man Smaasøer og Elve, og hist og her tittle Kystfjeldene op over Ishorizonten. Anderledes naar man kommer op over 3000 Fods Høide. Snegrnsden, som maa lægges mellem 2 og 3000 Fod, er da passeret. Is seer man ikke mere, alt er en jevn Snemark uden Forhoininger eller Ujevnheder, og den eneste Afvexling, som man møder, er en ganske svag Blgen i Terrainet samt hist og her ganske fine Revner, der i lange, bugtede Linier bryde Snefladen. Disse fine, brudte Revner, som vi mødte i betydelig større Antal paa Hjemturen end paa Udturen, antyde vistnok som Regel Tilstedeværelsen af større Revner under det øverste i Vinter gamle Snedække. Som alt berørt i Reiseberetningen havde vi Leilighed til at iagttage de fra Indlandsisen saa velkjendte dybe og brede Revner paa deres forskellige Overgangstrin mellem Vinter- og Sommertilstand, og navnlig passerede vi Natten mellem den 26de og 27de Juni et stærkt spaltet og bølget Terræn c. 3 Mil NNW. for Sermilik Isbræ, som frembød endel Interesse. Revnerne vare nemlig som Regel ikke aabne, men Tilstedeværelsen af dem antydedes paa Frastand kun ved mrkt schatterede, parallele Striber i Snefladen. Først naar man kom nærmere, opdagede man, at der under disse tilsyneladende uskyldige Striber skjultes brede, dybe Afgrunde, og dersom ikke Snedækket paa sine Steder var bristet helt og havde blottet de mrke Dybder, kunde man godt have antaget det hele for til-

fældige mindre Indsænkninger i Snefladen. Vi maatte gjøre en Omvei mod Nord for at komme udenom det værste Parti, og næsten overalt, hvorhen man saae paa det Syd for os liggende Parti, mødte Øiet det samme — en stærkt skraanende Sneflade fuld af brede, mørkere udseende Striber (se Tavle IV). Stribernes mørke Udseende hidrørte altsaa ikke fra nogensomhelst fremmede Stoffer, men kun fra, at Snedækket over Revnerne laa noget under den omgivende Snemarks Overflade. Saae man lidt nærmere til, viste det sig imidlertid, at de større Hovedrevners Sider angaves ved lignende, ganske smalle, fine Revner som de ovenfor omtalte, som vi allerede mødte paa Reisen nordefter; kun vare vi nu rykkede frem paa et senere Tidspunkt,

Profil af den øverste Del af en sneklædt Revne.

Solens Magt havde øvet større Indflydelse, Snelaget i Midten af Revnerne var begyndt at synke sammen, paa enkelte Steder var det sidste Stadium naaet, Snedækket var bristet og styrtet ned i Revnerne, og utvivlsomt vilde man en 14 Dages Tid længere hen paa Sommeren have et lignende Billede for sig som det, Kornerup har gengivet saa fortrinligt fra Jensens Reise — en Række aabne, parrallele Kløfter med enkelte skrøbelige Broer hist og her (se Medd. 1ste Hefte, Tavle II). Det maa altsaa ansees for rimeligt, at hele det Spalteterræn, som Jensens Expedition med saa stor Vanskelighed passerede, vilde have kunnet passeres med største Lethed, dersom Expeditionen havde været en Maaned tidligere inde paa Isen, og ligesaa sandsynligt er det, at hele det Spalteterræn, som vi med Lethed passerede i Juni Maaned, vilde have frembudt store Vanskeligheder hen i

den sidste Halvdel af Juli Maaned. Revnernes Brede varierede mellem 3—6 Fod og ca. 30 Fod. Dybden var meget stor og maa for de dybeste Revners Vedkommende mindst anslaaes til mellem 100 og 200 Fod. Skjøndt vi passerede endel Revner paa hele Veien mellem Nunatakkerne og vort Landgangspunkt, vare de ingen Steder saa udprægede som paa det oven omtalte Parti NNV. for Sermilik Bræ, men det kan ikke heller forbause, thi paa kun 2—3 Mil falder Isen her fra 4—5000 Fods Høide ned til Havets Overflade — et gjennemsnitligt Fald af 1 Fod paa 14 Fod. At Sermilik Isbræ under disse Forhold formaaer at producere saa store Ismasser, som den gjør, kan ikke forundre; de Isfjelde, den producerer, kunne ganske vist ikke i Størrelse maale sig med de store nordgrønlandske Isfjelde, men i Antal komme de ganske godt med, og man kan med Lethed tælle op til 50 Isfjelde paa engang, hver af et Par Millioner Kubikfods Indhold, i Farvandet udenfor Narsak i det Indre af Bredefjorden. Selve Isbræen har hidtil ikke været Gjenstand for Undersøgelser, det vilde sikkert være af Interesse at anstille saadanne.

Medens, som omtalt, saa godt som al Afvexling i Terrænet paa Indlandsisen ophørte med c. 3000 Fods Høide, idet vi da befandt os inde paa den øde, udstrakte Snemark, var dennes Overflade dog udsat for betydelige Variationer Døgnet igjennem paa Grund af de omkring Nulpunktet regelmæssigt svingende Lufttemperaturer og Solstraalernes store direkte Paavirkning paa skyfri Dage. Som Tabellen over de meteorologiske Observationer udviser, var Veiret særdeles regelmæssigt paa Størstedelen af vor Tour. Medium af Temperaturiagttagelserne Kl. 12 Em. var + 3,1 Celsius, hvilket omtrent vil falde sammen med Døgnets Maximum. Medium af de laveste Temperaturer, der falde mellem Kl. 2 og 3 om Formiddagen, var ÷ 2,6, Medium af Solens Middagshøider var omtrent $51\frac{3}{4}^{\circ}$, det laveste Lufttryk 588^{mm} , og Middelskydækket overordentlig ringe. Under disse Forhold befandt de øverste Lag af Snefladen sig om Dagen i

en fuldstændig Opløsningstilstand, Sneen drev af Vand, og uden Snesko sank man over 1 Alen i. Det var ikke den faste, klumpede Tøsne, som man træffer nærmere Havets Overflade, og som vi ogsaa havde i Nærheden af Iskanten, det var et mere porøst Væv, hvorimellem Vanddraaberne banede sig Vei ned-efter. Trods den store Smeltning saaes ingen Elve herinde i de større Høider; det er dog sandsynligt, at de ville komme længere hen paa Sommeren, om ikke i selve Overfladen, saa i de dybere Lag. I Forbindelse med den store Afsmeltning tæ-rede Fordampningen ogsaa stærkt paa Sneoverfladen, den relative Fugtighed kunde saaledes om Dagen falde til mellem 50 og 60 pCt., om Natten til 70 pCt., og paa særlig solvarme Dage kunde Afsmeltning og Fordampning i Forening bringe Snefladen til at svinde 5—6 Tommer.

Medens saaledes alt om Dagen gik ud paa at fortære Sneen, begyndte Nattekulden som ufravigelig Regel at indfinde sig omkring Kl. 9 om Aftenen, og Forholdene forandredes da snart. Allerede ved Solnedgang omtrent Kl. 10 $\frac{1}{2}$ var Overfladen frossen til et fast Væv af Isnaale, som dog først hen ved Kl. 2 om Natten naaede en saadan Styrke, at det kunde bære et Menneske. Det frosne Lag naaede omtrent 2 Tommers Tykkelse i Løbet af Natten, men allerede Kl. 7 om Morgenen var det saa svækket, at man begyndte at synke igjennem. Kl. 8—9 var Snefladen igjen i Opløsningstilstand i de høiere lig-gende Egne, nærmere Isranden bar Sneen betydeligt længere og havde, som berørt, mere Karakteren af almindelig Tøsne.

Bortsees fra den nærmest vort Udgangspunkt liggende Is-bræmme, hvor Leer og Jordpartikler saaes i temmelig stor Mængde — dog kun i indtil c. 1 Mil fra Land — fandtes ingen-somhelst fremmede Bestanddele paa Isen. Sneen var for det ubevæbnede Øje fuldstændig ren, selv lige i Nærheden af den bestegne Nunatak. Moræner saaes ligeledes kun lige ved Land omkring vort Udgangspunkt og paa den tidligere omtalte Glet-scher, som skød ned mellem Fjeldene Syd for Nunatakkerne.

Den største Moræne, vi saa, laa foran Isgrændsen lige Nord for den Fjeldryg, som begrændser Sermitsialik Bræ mod Vest; den havde en Længde af ca. 250 Fod og en Høide af 10—15 Fod. Mindre Moræner saaes næsten overalt, hvor Isen grændsede op mod Land, dog ikke omkring Nunatakkerne.

Det vil af ovenstaaende fremgaae, at Isens Overfladeforhold vare i høj Grad ensformige, naar det nærmest Land liggende 1—2 Mil brede Bælte undtages. Vi kunne ikke, som Jensen, sige, at vi mødte idelige Afvexlinger og Overraskelser — en jevn, flad, paa enkelte Steder ganske svagt bølget Sneflade, ingen Ujevnheder, ingen Revner, ingen Nunatakker — det var det øde Billede, vi havde for Øie paa Størstedelen af vor Vandring.

En af de vigtigste Opgaver for os var at komme til Kundskab om Høideforholdene paa den bereiste Del af Indlandsisen. Vi medførte i den Anledning 2 Bjerganeroïdbarometre foruden forskjellige Thermometre og foretog saa regelmæssige Bestemmelser af Lufttryk, Temperatur, Fugtighedsgrad, Vind og Veirforhold m. m., som vor af Forholdene saa afhængige Levevis tillod. Samtlige lagttagelser ere efter Hjemkomsten afgivne til meteorologisk Institut, hvis Bestyrer, cand. mag. Adam Paulsen, med største Beredvillighed har gaaet lagttagelserne igjennem, undersøgt Barometrene meget omhyggeligt, udregnet Høiderne og tilstillet mig efterfølgende Bemærkninger om Høidebestemmelserne og de meteorologiske lagttagelser:

Til Bestemmelsen af Høiderne af forskjellige Punkter paa Indlandsisen saavel som til Maalinger af Temperatur- og Fugtighedsforhold medbragte Expeditionen to Aneroidbarometre samt forskjellige Thermometre.

De to Barometre ere undersøgte af Institutet saavel før Reisen til Grønland som efter Hjemkomsten. Det ene af disse, der er konstrueret af Klein, har viist sig at være et meget godt Instrument. Undersøgelser ved aftagende og vakkende Lufttryk mellem 770^{mm} og 590^{mm} Tryk have ved forskjellige Temperaturer

ført til følgende Formel for Reduktionen af Barometrets Angivelser til sandt Lufttryk:

$$B = A + 0.7^{\text{mm}} - 0.023 (760^{\text{mm}} - A) + 0.031 t,$$

hvor B er det sande Lufttryk, A Aflæsningen paa Aneroidbarometret og t dettes Temperatur.

Det andet Aneroidbarometer viste ikke en saa god Gang som det første — Reduktionen til sandt Lufttryk lader sig ikke udføre ved Hjælp af en lineær Formel. Da begge Barometrene under Reisen paa Indlandsisen stedse bleve aflæste samtidig, har jeg kun benyttet Aflæsningerne af det første til Bestemmelsen af Høiderne.

De meteorologiske Forhold vare under Expeditionens Vandring paa Isen gennemgaaende særlig heldige til Høidemaalinge. Lufttrykket var usædvanlig høit og roligt. I Dagene den 16—27 Juni 1893 havde Barometerstanden i Ivigtut en Middelværdi af $761,1^{\text{mm}}$, i Godthaab var Middelbarometerstanden for samme Periode $761,8^{\text{mm}}$, og i Jacobshavn $762,4^{\text{mm}}$. Disse Barometerstande ere reducerede til Havets Overflade og til Tyngden ved 45° B. Denne Fordeling af Lufttrykket langs med den grønlandske Vestkyst stemmer for saa vidt med den normale, som denne i den foreliggende Periode er saa godt som ens lige fra Grønlands Sydspids til Disco Bugten, men paa den anden Side var Middelstanden særlig høj, idet den var mellem $4\frac{1}{2}^{\text{mm}}$ og $4\frac{3}{4}^{\text{mm}}$ høiere end Middelværdien for en 25aarig Observationsrække.

I Nanortalik var Middelretningen af Vinden fra den 16. til den 27. Juni SSE., og i Godthaab ESE. Paa Indlandsisen var Middelretningen, bestemt ved Observationer Kl. 8 FM., Kl. 2 EM. og Midnat, ESE., altsaa den samme som i Godthaab. I Jacobshavn var Middelvinden NV. Disse Retninger af Middelvinden vise altsaa, at Lufttrykket i den nævnte Periode fra Kysterne af det sydlige Grønland aftog mod Sydvest, medens et højt Tryk hvilede over det Indre af Landet. Vindretningen i Jacobshavn viser derimod Tilstedeværelsen af et lavt Lufttryk over den nordlige Del af det indre Grønland, hvad der af andre længere Ob-

servationsrækker over Vindretningen i Jacobshavn og Upernivik synes at være normalt for Lufttrykfordelingen om Sommeren i den nævnte Del af Grønland.

Ogsaa de islandske Kyststationer Stykkisholm og Vestmannø havde i den nævnte Periode et særlig højt Lufttryk. Vinden var paa den førstnævnte Station gennemgaaende Vestnordvest, paa den sidstnævnte Vestsydvest, hvad der altsaa i Forbindelse med Observationerne paa Grønland viser, at ogsaa Lufttrykket over Danmarksstrædet har været særlig høit og roligt.

Paa de Punkter paa Indlandsisen, hvis Høider ere bestemte ved Barometermaalinge, blev Barometret i Reglen aflæst Kl. 8 FM. eller Kl. 2 EM., altsaa paa de Klokkeslet, da der samtidig blev taget Barometeraflæsninger i Ivigtut, Godthaab og Jacobshavn. Herfra maae dog undtages Aflæsningerne den 17. og den 26., der bleve foretagne henholdsvis Kl. 5 EM. og Kl. 9 FM. De tilsvarende Barometerstande i Ivigtut ere i disse Tilfælde bestemte ved Interpolation.

Paa de Tider, da Barometerstanden blev aflæst til Bestemmelsen af Høiden over Havet, vare Vindforholdene meget rolige. Kun ved den 9de Teltplads blæste Vinden med en Styrke 3 efter Beauforts Skala, ellers var Vindstyrken 1 eller 2, hvilke Kulingsgrader vare ligelig fordelte; paa den første Teltplads var der ved Aflæsningen af Barometret Vindstille.

Da nu Barometrene paa de tre ovenfor nævnte grønlandske Stationer regelmæssig aflæses 3 Gange daglig samtidig med en Bestemmelse af Vindens Retning og Styrke, og da Institutet tillige besidder Optegnelser af 3 Gange daglig foretagne Vindobservationer fra Nanortalik, tæt ved Kap Farvel, har det under de ovennævnte Forhold været muligt med god Nøiagtighed at kunne bestemme den til Havet reducerede Barometerstand paa de forskjellige Teltpladser paa Indlandsisen.

Til Bestemmelsen af Høiden over Havet er følgende Formel benyttet:

$$\log Z = \log(18400(1.00157 + 0.00367\theta) + \operatorname{colog}\left(1 - 0.378 \frac{2\varphi}{B_0 + B_2}\right) + \log\left(1 + \frac{Z}{6371104}\right) + \log(\log B_0 - \log B_2).$$

I dette Udtryk er Z den søgte Høide, udtrykt i Meter, θ Middelværdien af Luftens Temperatur ved Observationsstedet og ved Havets Overflade, φ Middeldamptrykket, og B_0 og B_2 Barometerstandene ved Havets Overflade og paa Stationen, begge reducerede til Tyngden ved 45° B.

Til Reduktionen af Temperaturen til Havets Overflade har jeg antaget, at Luftens Temperatur aftager $0,6^\circ$ for hver 100^m; φ er valgt saaledes, at den gennemsnitlige Fugtighedsprocent er antaget at være 70 p. c.

Som Exempel paa Beregning af en Høidemaaling skal jeg anføre følgende:

Juni 16. Teltplads I. NB. = $61^\circ 6'$, V. Lgd. = $46^\circ 57'$.	
Aflæst Barometerstand	692.5 ^{mm}
Korrektion til Normalbarometer	-0.4
Redukt. til Tyngden ved 45° B. for Kbhvns. Normalbar.	+0.7
	$B_2 = 692.8^{\text{mm}}$
Barometerstand ved Havet	748.2 ^{mm}
Korrektion for Tyngdens Variationer	1.0
	$B_0 = 749.2^{\text{mm}}$
Temperatur ved Teltpladsen.	2.4°
Korrektion til Havfladen	3.8
	$\theta = 4.3^\circ$
	$\varphi = 4.3^{\text{mm}}$
$\log(18400(1.00157 + 0.00367\theta)) =$	4.27229
$\operatorname{colog}\left(1 - 0.378 \frac{2\varphi}{B_0 + B_2}\right) =$	0.00097
$\log\left(1 + \frac{Z}{6371104}\right) =$	0.00004
$\log(\log B_0 - \log B_2) =$	8.53135
	$\log Z = 2.80465$
	$Z = 637.7^{\text{m}}$

Nedenstaaende Tabel giver de forskjellige Teltpladers Høide over Havet.

Tidspunkt.	Teltplads.	N.Br.	V. Lgd.	B ₂	B ₀	θ	φ	Z	
								i Meter.	i danske Fod.
1893. Juni 16 — 5 ^h pm. . .	I.	61 8	46 54	692,9	749,2	4,3	4,3	637,7	2032
— — 17 — 2 — . . .	II.	— 10	— 51	674,4	755,8	6,0	4,9	934,7	2970
— — 18 — 8am. . .	III.	— 21	— 45	651,8	762,0	4,1	4,2	1272,2	4053
— — 19 — — . . .	IV.	— 32	— 40	630,2	763,8	5,0	4,5	1571,2	5005
— — 20 — — . . .	V.	— 42	— 37	608,1	760,8	7,1	5,2	1845,4	5878
— — 21 — 2pm. . .	VI.	— 46	— 36	610,7	766,0	8,4	5,8	1875,8	5967
— — 22 — 8am. . .	VII.	— 55	— 31	591,7	770,6	9,4	6,1	2194,0	6990
— — 23 — — . . .	VIII.	— 46	— 13	594,1	773,0	10,0	6,5	2192,6	6986
— — 24 — — . . .	IX.	— 36	— 3	615,0	766,0	8,7	5,9	1819,8	5796
— — 26 — 9am. . .	X.	— 27	45 52	638,2	759,4	7,0	5,2	1430,6	4548
— — 27 — 8 — . . .	XI.	— 21	46 22	640,4	751,0	5,1	4,6	1302,4	4151

Som det ovenfor er omtalt, medførte Fordelingen af Lufttrykket over det sydlige Grønland og Danmarksstrædet i den betragtede Periode sydøstlige til sydsydøstlige Vinde.

Disse Vinde medføre om Sommeren de høieste Temperaturer langs med den grønlandske Vestkyst. Det viser sig ogsaa, at Luftens Varmegrad var særlig høi, baade i Ivigtut og i Godthaab, idet Periodens Middeltemperatur det førstnævnte Sted var 2° og det sidstnævnte 2¹/₂° over den normale Temperatur for den sidste Halvdel af Juni, bestemt ved Middeltallet af en 25aarig Observationsrække.

Reduceres de paa Indlandsisen ved Teltpladserne aflæste Temperaturer til Havets Overflade, bliver Middeltallet af de saaledes reducerede Temperaturer 12,1°, naar Lufttemperaturen antages at aftage med 0,6° for hver 100 Meter. Middelværdien for de samtidig i Ivigtut aflæste Temperaturer er 9,7°. Bruger man som Reduktionsfaktor 0,5 for hver 100^m, vil den til Havet reducerede Temperatur være 10,0°, hvad der bedre stemmer

med Middeltemperaturen for de observerede Tider i Ivigtut. Det maa imidlertid bemærkes, at de nedre Luftlag langs med den grønlandske Vestkyst betydelig afkøles af det med Drivis opfyldte Hav. Dette viser sig særlig tydeligt ved en Sammenligning mellem Middeltemperaturerne af den betragtede Periode i Ivigtut og i Nanortalik, der ligger paa en lille Ø i Nærheden af Kysten, idet Middeltemperaturen paa det sidstnævnte Sted var $4,4^{\circ}$ koldere end i Ivigtut.

Dertil kommer endvidere, at Indlandsisen nødvendigvis maa have en afkølede Virkning paa den Luft, der umiddelbart stryger hen over den, hvorfor de observerede Lufttemperaturer maae have været noget lavere end i den frie Luft i samme Høide over Havet, saa at en Temperatúraftagen af $0,5^{\circ}$ for hver 100 Meter ogsaa af denne Grund vilde give for lav en Temperatur, naar Temperaturen blev reduceret til Havets Niveau.

Det maa derfor antages at stemme bedst med Forholdene at sætte Temperaturens Aftagen med Høiden lig med $0,6^{\circ}$ for hver 100 Meters Stigning paa den Tid, da Expeditionens Vandring paa Indlandsisen foregik.

Paa Resultaterne af Højdemaalingerne faaer imidlertid en Feil af $0,1^{\circ}$ kun en ringe Indflydelse, idet den for de største Høider kun frembringer en Forskjel paa 10^m .

En normal daglig Gang af Luftens Temperatur over Indlandsisen lader sig naturligvis ikke udlede af de udførte Observationer. Disse ere imidlertid blevne udførte paa saa forskellige Tider af Døgnet, at man deraf kan udlede, at den daglige Variation i Temperaturen kun har været forholdsvis lille. Saaledes var den gennemsnitlige Temperaturstigning mellem Kl. 8 FM. og 2 EM. kun $1,0^{\circ}$, medens den i den samme Periode i Ivigtut var $3,6^{\circ}$. Middelværdien for Temperaturens daglige Spillerum, beregnet af Observationer, foretagne Kl. 3 og 8 FM., 2 EM. og ved Midnat, var $5,3^{\circ}$, og den høieste i et enkelt Døgn iagttagne Forandring i Temperaturen $8,9^{\circ}$. Den ringe Variation i Temperaturen mellem Kl. 8 FM. og 2 EM. viser,

at Middelværdien for den daglige Maximaltemperatur kun kan have været faa Tiendedele af en Grad over Middelterperaturen Kl. 2 EM. Middelværdien for Temperaturfaldet fra Midnat til den følgende Dag Kl. 3 Morgen er kun $0,6^{\circ}$. Der fandt kun een Gang en Stigning Sted, der beløb sig til $1,3^{\circ}$. Det største Fald var $2,3^{\circ}$.

Den høieste iagttagne Temperatur var $5,1^{\circ}$, der blev aflæst den 26. Kl. 2 EM. i omtrent 1400 Meters Høide; Vinden var ENE. af Styrke 1, og den relative Fugtighedsgrad kun 57, saa den høie Temperatur rimeligvis skyldes en thermodynamisk Virkning. Den lavest observerede Temperatur var $-3,8^{\circ}$, der to Gange blev maalt, nemlig den 25. og 26., begge Gange ved Midnat ved Vinde med Vindstyrke 1 fra Østnordost og Nordost.

Omendskjøndt Temperaturerne af Luften bleve aflæste under Expeditionens Vandring, altsaa paa de forskjellige Klokkeslet paa forskjellige Steder, vise de dog, at den daglige Temperaturvariation kun har været overmaade ringe. Lufttemperaturen blev aflæst paa et Thermometer, der var ophængt i en 4 Føds Afstand over Jorden, og som ved en Skjærm var beskyttet mod Virkningen af Solens Straaler.

Temperaturens daglige Variationer under Lieut. Gardes Expedition paa Indlandsisen danne saaledes en paafaldende, men let forklarlig Modsætning til de daglige Forandringer, der bleve iagttagne under Dr. Nansens Vandring over Grønland, hvor i flere Dage Temperaturen udførte Svingninger paa gjennemsnitlig 23° . Det maa nemlig erindres, at den danske Expedition blev udført paa Tider, da Solen havde sin største nordlige Deklination, og Nætterne saaledes under disse Bredegrader kun vare kortvarige. Den største Del af Døgnet dannede Indlandsisen en udstrakt Flade med en Temperatur af 0° . Expeditionens Beretning lyder paa, at Sneen var impassabel om Dagen paa Grund af dens oplødte Tilstand. I den korte Nat kunde derfor Temperaturen af Sneens Overflade ikke synke dybt under Frysepunktet. Det viser sig ogsaa af de Observationer, der ved

Midnat ere tagne over Temperaturen af Sneens Overflade, at denne gennemsnitlig kun har været $3,3^{\circ}$ under Frysepunktet eller $1,2^{\circ}$ lavere end Lüftens Temperatur i 4 Fods Afstand over Overfladen. Den lavest iagttagne Snetemperatur var $-6,1^{\circ}$.

Den gennemsnitlige Fugtighedsgrad var for 20 Observationer, tagne i Dagene d. 21.—27., 75 p. C. Den lavest maalte relative Fugtighed var 57 p. C., der blev funden den 26. Kl. 2 Em. og 27 ved Midnat, ellers var Fugtighedsprocenten ikke under 67 p. C.

Vindretningen er tidligere omtalt. Den gennemsnitlige Vindstyrke naaede kun op til 1,7 efter Beauforts Skala; af 38 Observationer gave de 21 Vindstyrken 1, og 3 Stille. Dog opstod der den 24. om Aftenen en nordøstlig til østlig Storm, der holdt sig til Middagstiden den 25. Barometret i Ivigtut viste den 24. et Fald paa 8^{mm} fra om Morgenen Kl. 8 til samme Klokkeslet om Aftenen. Den følgende Dags Morgen Kl. 8 var Standen imidlertid 4^{mm} høiere end om Aftenen, hvorefter Barometret var i jævn Stigning hele Dagen. Den lavest noterede Barometerstand var dog kun $756,4^{\text{mm}}$. I Nanortalik var Vinden om Aftenen den 24. Kl. 9 Sydøst med laber Kuling. Ved de 3 Observationer den 25., foretagne Kl. 8 Fm., 3 EM. og 9 Aften, var der i Nanortalik Vindstille. Da Stormen paa Indlandsisen var temmelig kortvarig, er det muligt, at Veiret har været stormende i Nanortalik om Aftenen den 24. og paafølgende Nat. Observationerne fra den vestligere beliggende Teltplads ved Sermitsialik vise, at der har blæst en østlig Storm paa den nævnte den 24., medens der var Vindstille den 25. Dette tyder paa, at det barometriske Minimum, der fremkaldte Stormen, gik forbi eller over Grønlands Sydspids i østlig Retning.

Det, som falder mest i Øinene i foranstaaende Høideiagttagelser, er den betydelige Maximumshøide, som vi naaede paa vor nordligste Brede $61^{\circ} 55$ og paa 3 Mil nær midt imellem Østkysten og Vestkysten — den sidste nærmest. I Tabellen over Høidebestemmelserne er kun anført Teltpladsernes Høide;

Maximumshøiden naaedes imidlertid den 23. Juni tidligt om Morgenen, da vi efter at have gaaet et Stykke mod retvisende Øst dreiede af i SSOlrig Retning. Beregnes denne Høide af Differentserne mellem Barometer aflæsningen paa Vendepunktet og de nærmeste Aflæsninger paa Teltpladserne VII. og VIII., bliver vor Maximumshøide 7085 Fod.

Man var nu ganske vist efter Nansens Iagttagelser forberedt paa at møde en betydelig større Høide af Indlandsisens Plateau, end man tidligere havde tænkt sig, men selv den af Nansen formodede Maximumshøide paa denne Brede — 5—6000 Fod¹⁾, er jo bleven betydeligt overskreden, og Plateauets Maximumshøide bliver endda nogle hundrede Fod større end vor Maximumshøide, thi paa vort nordøstligste Punkt konstaterede vi endnu en, ganske vist yderst ringe, Stigning mod Øst. Indlandsisens sydligste Del er altsaa betydelig stærkere hvælvet, end antaget af Nansen. For at illustrere dette og for i det hele taget at give en Forestilling om Høideforholdene af den sydlige Indlandsis, ere Kurverne for 5, 6 og 7000 Fods Høide tegnede ind paa hosstaaende Kaartskizze (Tavle VI), 5000 Fods Kurven efter Jensens, Nansens og vore Iagttagelser, 6 og 7000 Fods Kurverne efter Nansens og vore Iagttagelser og støttende sig til 5000 Fods Kurvens Form. Skjøndt Kurverne naturligvis ikke kunne gjøre Fordring paa at kaldes særlig nøjagtige, ville de dog i det store og hele neppe afvige meget fra de virkelige, naar man tager Indlandsisens Jevnhed og Ensformighed i de større Høider i Betænkning. Alene vore Iagttagelser, der i Modsætning til tidligere Expeditioner brede sig ud over et større Distrikt, end netop den rette Linie, hvori man er gaaet ud, give et Indtryk af Kurvernes Gang.

I hosstaaende Tabel er opgivet Stigningen mellem de forskellige Kurver i et Snit mellem Sermitsialik Bræ og vort NOLigste Punkt.

¹⁾ Petermanns Mittheilungen. Ergänzungsheft Nr. 105 pag. 77.

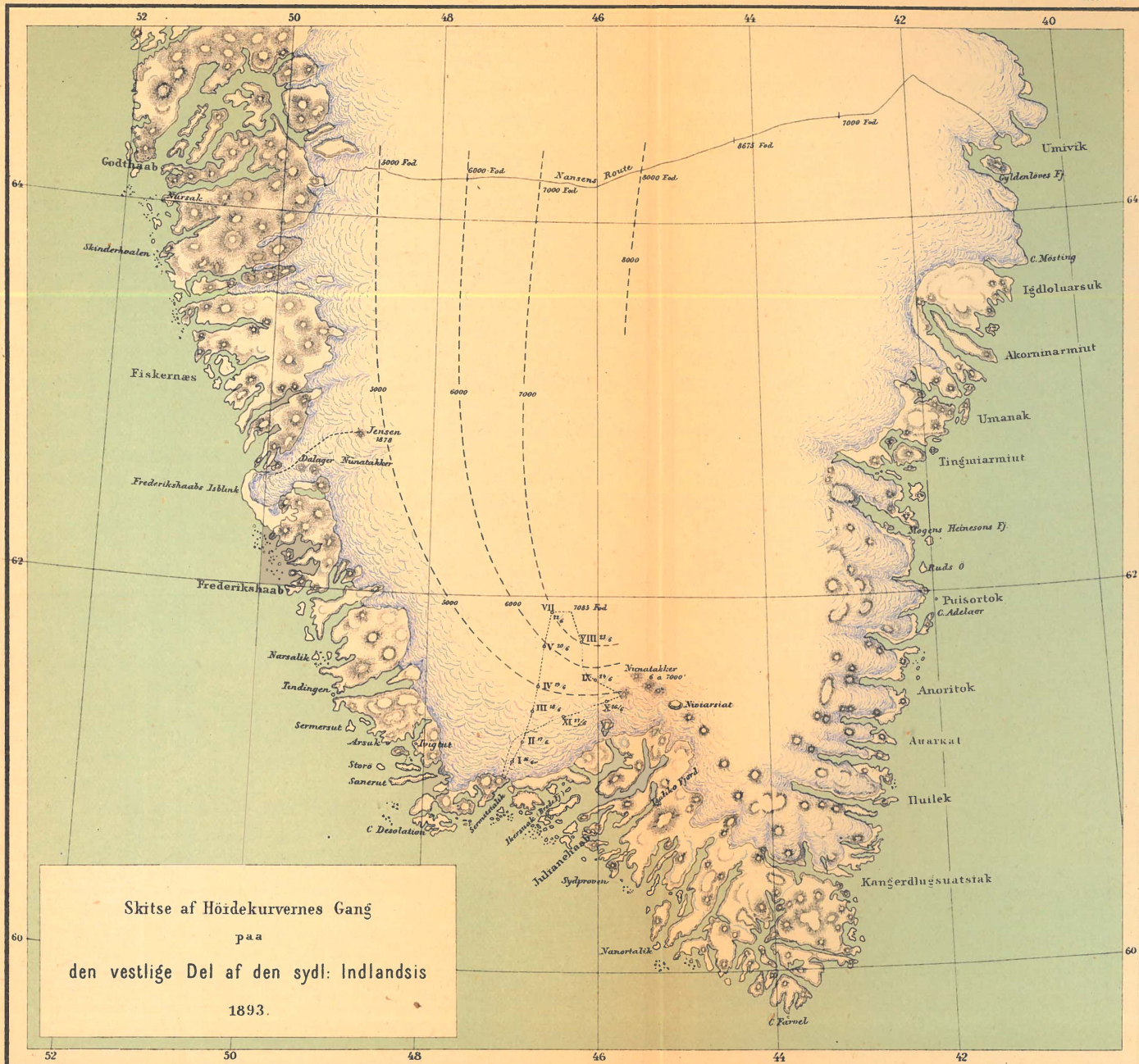
Sermitsialik Bræ til 4000 Fods Høide, 1 Fod paa 35 Fod eller $1^{\circ} 38'$
 4000 Fod til 5000 Fods Høide . . 1 — — 69 — — $0^{\circ} 50'$
 5000 — - 6000 — — . . 1 — — 70 — — $0^{\circ} 49'$
 6000 — - 7000 — — . . 1 — — 59 — — $0^{\circ} 58'$
 Fra vort NØligste Punkt var Stigningen mod Øst $0^{\circ} 18'$

Erindres nu samtidig den allerede tidligere berørte Stigning fra Sermilik Isbræ til 4000 Fods Kurven af 1 Fod paa 14 Fod eller $4^{\circ} 5'$, give disse Tal ogsaa et Begreb om Indlandsisens stærkt hvælvede Overflade i denne Del af Landet. Til Sammenligning skal anføres, at Nansen havde en Stigning mellem 6 og 7000 Fods Kurverne af 1 Fod paa omtrent 148 Fod eller $0^{\circ} 23'$. Det vil bemærkes paa Tavle VI, at saavel Nansen som vi have betydelig stærkere Stigning mellem 6 og 7000 Fod end mellem 5 og 6000 Fod.

Af de iagttagne Høider paa vor Reise fremgaaer det, at man med temmelig stor Sikkerhed kan anslaae Plateauets Høide paa c. 62° Br. til omtrent 8000 Fods Høide.

Om Høiden af Indlandsisens Rand skal bemærkes følgende: Paa den øst—vestgaaende Strækning af Isen Vest for Sermitsialik ligger Isgrænsen i en Høide, der varierer fra c. 300 Fod til c. 1000 Fod. Øst for Sermitsialik hæver Isgrænsen sig ligesom Landet, og langs Bredefjordens Nordside maa dens Høide sættes nærmere op mod 2000 Fod.

Som tidligere berørt, mødte vi paa Routen fra vort NØlige Vendepunkt ned mod Nunatakkerne i Midten af Landet et stærkt bølget Terrain, der blev mere og mere couperet, jo nærmere vi kom Nunatakkerne. Fra den bestegne Nunatak saaes imod ØNØ. en stærk Indsænkning i Isen, omgivet af flere Nunatakker. Tæt Øst for den bestegne Nunatak kom Underlandet frem i et Dalstrøg af 1—200 Fods Dybde under det omgivende Isniveau — alt dette tyder paa, at Isdækkets Mægtighed er betydeligt mindre her inde i Midten af Landet.

Skitse af Høidekurvernes Gang
 paa
 den vestlige Del af den sydl. Indlandsis
 1893.

III.

Først efter Hjemkomsten fra Isvandringen kunde vi egentlig begynde at tage fat paa den Hovedopgave, som først og fremmest havde foranlediget Expeditionens Udsendelse — Opmaalingen af Seilrouter og Havne paa den 17—18 Mil lange Strækning fra Torsukataks vestlige Munding til Julianehaab. Nunarsuits geografiske Opmaaling var tilendebragt, og for Torsukataks Vedkommende vare Havneopmaalingerne netop begyndte, men det Arbeide, der stod tilbage, var mere end stort nok til de 2 Maaneder, der vare tilbage, indtil vi maatte vente Hvidbjørnen ved Julianehaab. Det viste sig nemlig snart, at dersom der ud af Arbeidet skulde naaes noget for Skibene virkelig brugbart, vilde det blive nødvendigt at tilveiebringe et fuldstændig nyt Kaart over hele Skjærgaarden fra Nunarsuit til Julianehaab. Lieutenant Blochs Kaart er, som bemærket i 7de Hefte af Meddelelserne, pag. 149, for Skjærgaardens Vedkommende paa flere Steder aflagt efter Croquis'er; en saadan Fremgangsmaade er nødvendig, naar man i en enkelt Sommer skal tilveiebringe et Oversigtskaart over en saa udstrakt Strækning som den, Lieutenant Bloch havde at opmaale; men forslaaer langtfra, naar det dreier sig om at tilveiebringe et Kaart, ved hvis Hjælp Skibene, om fornødent, endog i tykt eller usigtbart Veir skulle kunne lede sig frem fra Ø til Ø. Retninger og Distancer mellem Øer og Pynter skulle være fuldt paalidelige, blinde og synlige Skjær skulle, saa vidt muligt, aflægges, Lodskud og Bundangivelser skulle anføres i saa stor en Udstrækning som muligt, og hver enkelt lille Varde, som i Tidernes Løb er reist af de Veifarende, skal helst kunne gjenfindes paa Kaartet. Foruden at tilveiebringe et brugbart Kaart over selve Seilrouterne og Havnene, blev det da nødvendigt at tage den nærmest omliggende Skjærgaard med, og paa denne Maade voxede Arbeidet betydeligt ud over, hvad jeg fra Begyndelsen havde tænkt mig. Som Grundlag for Kaartet maatte der skaffes

et temmelig stort Antal Hovedpunkter, ved Hjælp af hvilke man kunde bestemme sin Plads overalt i de indenskjærs Farvande. Fra hvert Hovedpunkt — der valgtes saa høitliggende som muligt, og som indgik som Led i et Triangelnet mellem Nunarsuit og Julianehaab — optoges da nøiagtige Rundtegninger og Maalinger; hver enkelt lille Ø — ja hvert synligt Skjær — har sit grønlandske Navn, og kan man da være saa heldig at knytte en af de i hvert Distrikt bedst kjendte Grønlændere til sig, opgiver han fra hvert Hovedpunkt Navnene paa alle Øer og Skjær. Man gaaer da fra Punkt til Punkt; Grønlænderen gjenkjender med Lethed Øerne fra de forskjellige Stationer, og alt, hvad man kan see fra Hovedpunkterne, aflægges ved Krydssigter; den samme Fremgangsmaade gjentager sig da fra endel Bistationer rundt omkring langs Sundene, og saaledes bliver man ved, til man har faaet hver lille Afkrog med. Manglen paa høitliggende Udsigtpunkter vanskeliggjør i høj Grad Opgaven, 2—400 Fod var den almindelige Høide af Hovedstationerne, og hvergang man kom op paa et nyt Punkt, tvivlede man om Muligheden af nogensinde at finde Rede i det Virvar af Øer og Skjær, man havde for sig; skjøndt vi tilsidst opnaaede en meget stor Færdighed i at gjenkjende Øerne fra de forskjellige Stationer, troer jeg med Sikkerhed at kunne sige, at uden Grønlændernes fortrinlige Assistance, vilde vi have brugt flere Sommere om dette Arbeide. Ved Undersøgelsen af Havne havde vi dels en stor Hjælp af de Grønlændere, der pleie at gjøre Tjeneste som Lodser i Skibene, og dels en fortrinlig Støtte i endel Optegnelser fra 2 af den grønlandske Handels tidligere Skibsførere — afdøde Capitain Christian Bang og hans Fader. Optegnelserne vare velvilligst stillede til min Raadighed af nuværende Styrmand i den grønlandske Handel, Bang.

Fra den 2den Juli til den 5te September færdedes vi da Dag ud og Dag ind omkring i Skjærgaarden, snart i Baad paa Søopmaaling og snart tilfjelds paa Landopmaaling. Et for Sydgrønland sjeldent roligt og godt Sommerveir begunstigede Ar-

beiderne; først hen i Slutningen af August faldt det ind med en Regnveirperiode, ellers var Regn en Sjeldenhed. Taagen generede os derimod temmelig ofte, men var dog ikke nær saa vedholdende, som den ofte kan være om Sommeren i Grønland; dette var saa meget mærkeligere, som Storisen laa tæt udenfor Kysten hele Sommeren. Fra 2den til 25de Juli opmaaltes Egnen Vest for Bredefjorden, fra den 25de Juli til 5te September Strækningen fra Bredefjord til Julianehaab.

Hele Skjærgaarden fra Nunarsuit til Julianehaab bestaaer af flere tusind Øer og Skjær, som, geografisk seet, falde i 4 Hovedgrupper — Kakaligatsiaksøerne, Kagsimiut Skjærgaard, Karmat-Avatarmiut Skjærgaard og Julianehaabs Skjærgaard. Det er de 3 Fjorde Kakaligatsiakfjord, Ikersuak (Bredefjord) og Nardlunak (Skovfjord), der dele Skjærgaarden i 4 Hovedgrupper, som ere betegnede ved Hovedbopladserne i hver Gruppe. Den første Gruppe, Kakaligatsiaksøerne, som har sit Navn efter Kakalik (Stedet med Fjeldet) er nu dog ikke mere beboet hele Aaret rundt; kun af og til om Sommeren gjæstes de af de i hele Egnen omreisende Grønlændere, der da for kortere Tid ligge paa Sælfangst her. Bortsees fra det Skjel, som Fjordene sætter imellem de forskjellige Grupper af Skjærgaarden, kunne disse iøvrigt betragtes under Et, thi i Udvortes frembyde de saa godt som ingen Forskjel. Lave, rundtoppede, kullede Øer af 100—200 Fods Middelhøide og med enkelte Toppe paa 4—600 Fod danne den indre Hovedmasse af Skjærgaarden, medens Ydergrænsen hovedsagelig udgjøres af ganske lave Holme og Skjær. Det eiendommeligste ved Øerne er det store Antal Grønstensgange, som gjennemkrydser dem, og som har spillet saa stor en Rolle ved Dannelsen af de utallige, ofte ganske smalle Sunde, som paa de mest utænkelige Steder danne Vandveie mellem de større Sunde, og som berede Opmaaleren saa store Vanskeligheder. Paa sine Steder kunne disse Vandveie være saa smalle, at en almindelig Baad ikke kan komme igjennem, paa andre Steder er Forvitringen og Destrueringen ikke kommen videre

end til at danne dybe Lavninger, der gennemstryge Øerne, og som da benyttes som Overbæresteder af de Reisende. Skjøndt Vegetationen paa alle disse Øer, der en stor Del af Sommeren ligge indhyllede i den barske, raakolde Istaage, er temmelig sparsom, savne de dog ikke et ganske venligt Ydre; den stærkt fremherskende «empetrum» giver dem et varmt, brunligt Skjær, og langs alle de smaa beskyttede, indelukkede Farvande finder man mange Rester af Bebyggelse fra den Tid, da Befolkningen levede mere spredt end nutildags. Hovedbopladserne ere for Øieblikket Kagsimiut og Karmak; men kun om Vinteren holder Befolkningen sig til disse Steder; saasnart Foraaret og Sommeren bryde frem, begynder en Farten om mellem alle Smaa-øerne, og selv paa de alleryderste Smaaholme kan man da træffe Grønlændere teltende paa Fangst efter Klapmyds og Sortside. Befolkningen her hører da ogsaa til de mest levedygtige og velstillede Grønlændere. Som et Kuriosum ved Dyrefaunaen skal jeg bemærke, at vi traf Rypen helt ude paa de alleryderste Øer; naar Øerne vare smaa, fandtes der sjelden mere end et enkelt Par paa hver af dem.

En detailleret Beskrivelse af hele denne Skjærgaard vilde paa dette Sted være i høi Grad uinteressant og trættende; hvem der maatte ønske en saadan, skal jeg henvise til den Beskrivelse, som nødvendigvis maa komme til at følge med den Farvandsbeskrivelse, som vil blive et af Hovedresultaterne af denne Sommers Arbejder. Angaaende Farvandenes Dybde skal jeg ogsaa tillade mig at henvise til Farvandsbeskrivelsen samt til Kaartet og kun nævne følgende Hovedresultater: Paa Fjordene var den almindelige Maximumdybde 150—200 Favne, undtagen paa Bredefjorden, hvor vi havde 350 Favne uden at naae Bund. I de større Sunde mellem Fjordene er Dybden som Regel 20—50 Favne, kun paa ganske enkelte Steder, som mellem Pardlit og Kingigtok (i Nærheden af Julianehaab) samt Nord for Avatarmiut, naaede den op over 100 Favne. Paa de 3 oven-

nævnte Fjorde toges med Magnaghiske Vendethermometre nogle Temperaturserier, som gav efterfølgende Resultater:

Kakaligatsiakfjord.

Dato.	Serie No.	Dybde.	Temperatur.	Anmærkning.
10/7	I.	0 Fv.	+ 8.5	Klart Solskin. Udgaende Strøm fra Sermitsialik Isfjord. Storis i Munden af Fjorden, c. 1½ Mil borte.
		10 —	+ 2.0	
		20 —	+ 0.5	
		39 — Bd.	÷ 0.1	
12/7	II.	0 Fv.	+ 7.8	Overtr.; de øvrige Forhold som ved Serie I. Strømmen dog endnu stærkere udgaende.
		10 —	+ 1.9	
		20 —	+ 1.0	
		30 —	÷ 0.1	
		42 — Bd.	÷ 0.2	
12/7	III.	0 Fv.	+ 7.5	Som ved Serie II.
		115 — Bd.	÷ 0.2	
12/7	IV.	0 Fv.	+ 7.5	Som ved Serie II.
		5 —	+ 1.7	
		10 —	+ 0.7	
		20 —	÷ 0.2	
		30 —	÷ 0.1	
		50 —	÷ 0.2	
		70 —	÷ 0.2	
		112 — Bd.	÷ 0.2	
12/7	V.	0 Fv.	+ 7.5	Som ved Serie II.
		5 —	+ 1.8	
		10 —	+ 0.7	
		20 —	0.0	
		50 —	÷ 0.3	
		99 — Bd.	÷ 0.2	

Bredefjord.

Dato.	Serie No.	Dybde.	Temperatur.	Anmærkning.
27/7	VI.	0 Fv.	+ 4.0	Klart Solskin. Udgaende Strøm. — Luften + 8°. Spredte Storisflager og Isfjelde rundt om. Næsten Stille.
		10 —	+ 0.9	
		30 —	÷ 0.3	
		50 —	÷ 0.6	
		112 — Bd.	+ 0.4	
27/7	VII.	0 Fv.	+ 4.2	Som ved Serie VI.
		5 —	+ 2.0	
		10 —	+ 0.7	
		20 —	÷ 0.1	
		30 —	÷ 0.4	
		50 —	÷ 0.8	
		75 —	÷ 0.3	
		100 —	÷ 0.1	
		150 —	+ 2.9	
		200 —	+ 3.1	
340 —	ingen Bd.	+ 3.9	Lodlinen var ude til Tamp.	

Skovfjord.

3/8	VIII.	0 Fv.	+ 7.0	Klart Solskin. Flov SV. Vind. Luft + 6.2. Meget spredt Storis.
		5 —	+ 2.2	
		10 —	+ 1.1	
		15 —	÷ 0.1	
		25 —	÷ 0.3	
		50 —	÷ 0.6	
		100 —	÷ 0.6	
		151 — Bd.	÷ 0.2	

Ovenstaaende Serier vise, at der i Hovedsagen findes samme Temperaturfordeling i Dybderne paa de forskellige Fjorde, hvilket jo i og for sig er saare naturligt, da alle Serierne ligge indenfor en Strækning, der i lige Linie kun udgjør 6 Mil. Som

det vil sees paa Kaartet, ere alle Serierne tagne temmelig langt ude i Mundingen af Fjordene, men de have et ret godt Supplement i de af Lieutenant Bloch tagne Serier i det Indre af Sermitsialikfjord¹⁾ (saaledes kaldes den indre Del af Kakaligatsiakfjorden). Lieutenant Blochs Serier give i Hovedsagen samme Temperaturfordeling, som vore; der findes kun een Uoverensstemmelse, og det er den pludselig høie Temperatur af $+ 5,2^{\circ}$, som Bloch fandt i 70 Favne (se hans Serie II), kun 20 Favne under en Temperatur af $\div 0,4$. Bruges samme Betegnelser som af Commandeur Wandel i hans Afhandling om de hydrografiske Forhold i Davisstrædet²⁾, vil man af vore Serier see, at vi kun have truffet varmt Bund-Vand fra 150—200 Favnes Dybde og nedefter, men overalt koldt eller iskoldt Vand helt ned til denne Dybde, naar det varme Overfladelag undtages. Den høieste Temperatur, vi have truffet, $+ 3,9^{\circ}$ (i 350 Favne), er desuden $1,3^{\circ}$ lavere end den af Lieutenant Bloch fundne. Det seer da ud, som om denne Temperatur $+ 5,2$ i 70 Favne alligevel skyldes en feil Angivelse af Thermometret.

I sin ovennævnte Afhandling udtaler Commandeur Wandel som sin Formodning, at den Temperaturfordeling, som er fundet ved endel Maalinger langs Svartenhuks Halvø med et Lag iskoldt Vand imellem Vand af over 0° foroven og forneden, skyldes det fra den foregaaende Vinter afkølede Vand, der er ifærd med at synke ned. Den samme Fordeling gjenfindes i vore Serier VI. og VII. og kunde altsaa forklares paa samme Maade; dog forekommer det mig, at den anden Forklaring, som kan gives herpaa — at det er den udenfor løbende Polarstrøm, som søger ind paa Fjordene, dækket foroven af alt det udstømmende Smeltevand fra Indlandsisen og Fjeldene i det Indre af Fjordene — synes at faae nogen Berettigelse, naar man sammenligner Serie VII. og Serie VIII.; i Serie VII. træffe vi i 150

¹⁾ Medd. 7de Hefte, pag. 155.

²⁾ Medd. 7de Hefte.

Favnes Dybde næsten varmt Vand, medens Vandet i samme Dybde i Serie VIII. er iskoldt. Det synes nu lidet rimeligt, at der skulde være en saa betydelig Forskjel i Temperaturen i samme Dybder paa de to Steder, dersom det var et Vinterminimum, der var ifærd med at synke, men derimod kan man bedre forstaae Forskjellen, dersom det iskolde Vand skyldes Polarstrømmen, naar man samtidig erindrer, at vi i Serie VIII. have med Bundvand at gjøre, medens vi i Serie VII. endnu have mindst 2—300 Favne til Bunden. Tænker man sig nemlig Polarstrømmen af omtr. 150 Favnes Mægtighed, vil den paa den lægere Skovfjord — hvor Serie VIII. er tagen — faae uindskrænket Herredømme lige til Bunden, medens den i Bredefjorden tvinges noget opefter af det varmere, men tungere Atlanterhavsvand, som har frit Spillerum paa Bredefjordens store Dybder. Ganske vist ligger der udenfor Julianehaabsdistriktets dybe Fjorde forholdsvis læge Banker med 50—60 Favne Vand, som kunde tænkes at hindre en Indtrængen af Atlanterhavsvandet, men dels kan dette søge sydfra indenom disse Banker under Polarstrømmen, dels kan — som formodet af Commandeur Wandel — Polarstrømmen om Vinteren af og til fuldstændig vige Pladsen for en Atlanterhavsstrømning. Formodningen herom har jeg flere Gange hørt udtalt af Europæere i Sydgrønland, der have konstateret en mærkelig varm Overfladetemperatur midt om Vinteren.

Resultatet af vore Temperaturmaalinger kunde imidlertid halvveis kun blive Gisninger, da vi mangle Bestemmelser af Vandets Vægtfylde og kemiske Sammensætning. Tid og Plads tillod os desværre ikke at udstrække vore Maalinger videre.

Som meddelt i Indledningen, var Expeditionen forsynet med en særdeles god magnetisk Reisetheodolit med Pivotophængning. Paa Grund af Forholdene indskrænkedes de magnetiske Observationer til Declinationsbestemmelser, fordelte nogenlunde ligeligt ned langs Kysten. De fundne Værdier for Declinationen ere følgende:

Sted	Dato.	Omtrent				V. Lgd. Deklination V.	
		N.	Br.	V.	Lgd.		
Nordre Storø søndre Havn	4/5	62°	7'	49°	50'	52° 16'	
Frederikshaab.	28/4	62°	0'	49°	44'	51° 34'	} Observationerne anstill. paa samme Sted (Plads. uden- for Bestyrerens Trappe. Medium 51° 44'.
—	7/5	—	—	—	—	51° 51'	
—	8/5	—	—	—	—	51° 46'	
—	11/5	—	—	—	—	51° 46'	
Tigsaluk Station I.	16/5	61°	22'	48°	57'	49° 17'	} 50 Alen mellem St. I og II. Medium 49° 12'.
— — —	17/5	—	—	—	—	49° 2'	
— Station II.	17/5	—	—	—	—	49° 17'	
Arsuk	20/5	61°	10'	48°	27'	48° 37'	
Iviglut, Station I.	22/5	61°	12'	48°	11'	49° 19'	} 30 Alen mellem St. I og II. Medium 49° 34'.
— Station II.	22/5	—	—	—	—	49° 48'	
Tuluvaltalik	27/5	60°	51'	48°	23'	47° 34'	
Naujaktalik	1/6	60°	46'	48°	11'	48° 5'	
Kagsimiut	14/6	60°	47'	47°	9'	45° 0'	} Observ. anst. paa samme Sted. Medium 44° 59'.
—	25/7	—	—	—	—	44° 57'	
Unektok						45° 51'	
Putlatit (Constance Havn).						46° 2'	
Julianehaab	20/8	60°	43'	46°	1'	46° 25'	} Observ. anst. paa samme Sted (Ko- lonibestyrens Have). Medium 46° 25'.
—	29/8	—	—	—	—	46° 29'	
—	1/9	—	—	—	—	46° 29'	
—	5/9	—	—	—	—	46° 45'	
—	6/9	—	—	—	—	46° 20'	

Bestemmelserne ere kun gjorte paa rolige Dage, og hver enkelt er mindst Medium af 4 forskjellige Aflæsninger, udstrakte over $\frac{1}{2}$ Times Tid.

De fundne Værdier vise i Hovedsagen den forventede jævne Aftagen fra Nord mod Syd. Derimod synes de ikke at bekræfte den Aftagen, som man skulde vente fra Vest mod Øst for Punkter paa samme Brede — se saaledes lagttagelserne fra Arsuk og Iviglut og i endnu høiere Grad lagttagelserne fra Kagsimiut, Unektok, Putlatit og Julianehaab; de 4 sidste vise

et Minimum i det vestligst beliggende Kagsimiut og derefter jevn Tiltagen mod Øst til Julianehaab.

Vore Iagttagelser ere ikke de første, der antyde dette uregelmæssige Forhold; tager man saaledes Medium af Steensstrups og Jensens Declinationsbestemmelser fra Kagsimiut for Aarene 1874 og 1877¹⁾, faaer man for Begyndelsen af Aaret 1876 Kagsimiuts Declination til $49,0^\circ$, medens Holm hen paa Sommeren i samme Aar har Julianehaabs Declination $50,3^\circ$ ²⁾. Tager man Blochs Observationer fra 1890, da give de ikke mindre end $4,8^\circ$ mindre Declination ved Kagsimiut end ved Julianehaab; ganske vist angiver Lieutenant Bloch Observationerne som mindre paalidelige, men da vore Iagttagelser vise, at baade hans Kagsimiut og Julianehaabs Bestemmelser give en for lille Declination, synes dog ogsaa hans Iagttagelser at kunne benyttes som Tegn paa det ovennævnte unormale Forhold. Vore Bestemmelser ere imidlertid ikke saa omfattende, at man kan bygge noget bestemt paa dem, jeg skal derfor indskrænke mig til at antyde dette Forhold og overlade til kommende Reisende, som muligen maatte raade over mere Tid, at gjøre det til Gjenstand for nærmere Undersøgelse.

Ved Hjemkomsten afleveredes Resultaterne af vore Declinationsbestemmelser til Bestyreren af meteorologisk Institut, cand. mag. A. Paulsen, hvem de kom særdeles beleiligt, da han netop var ifærd med at bearbejde endel tidligere Declinationsbestemmelser fra Sydgrønland for, om muligt, der udaf at komme til Kundskab om Declinationens aarlige Variation i Sydgrønland. Resultatet af Bestyrer Paulsens Arbejde findes i «Observations internationales polaires 1882—83, expedition danoise, tome I — 1ère livraison, Copenhague 1893, p. 31—34». Da det Resultat, hvortil Bestyrer Paulsen kommer, for en Del støtter

¹⁾ Medd. 2. Hefte, p. 89 og 112.

²⁾ Medd. 2. Hefte, p. 100.

sig til vore Bestemmelser, skal jeg i Korthed meddele hans Sammenstilling og Resultaterne heraf.

Følgende Bestemmelser have staaet til Bestyrer Paulsens Raadighed:

I.

$$\text{Godthaab} \left\{ \begin{array}{l} 64^{\circ} 10' 48'' \text{ N.} \\ 51^{\circ} 43' 30'' \text{ V.} \end{array} \right.$$

Aar.	Declination V.	Observator.
1728	38° 30'	Gerner ¹⁾ .
1786 (IX—XII)	50° 49'	Ginge ²⁾ .
1787 (I—VI).	51° 10'	—
1788 (X—XII).	51° 52'	—
1789 (I—VI).	51° 51'	—
1790 (I—XII)	52° 18'	—
1791 (I—XII)	52° 41'	—
1856.6	61° 18'	de la Roche Ponceé ³⁾ .
1863.4	60° 2'	Falbe.
1882 (IX—XII).	} 57° 25'	Paulsen.
1883 (I—VIII).		
1889.5	56° 30'	Garde.

II.

Sted.	Omtrent N. Br.	Omtrent V. Lgd.	Aar.	Decl. V.	Observ.
Frederikshaab	62° 0'	49° 44'	1828.4	56° 12'	Graah.
—	—	—	1863.6	56° 0'	Falbe.
—	—	—	1893.3	51° 44'	Garde.
Julianehaab	60° 43'	46° 1'	1890.7	46° 49'	Garde.
—	—	—	1893.7	46° 25'	Garde.
Nanortalik	60° 8'	45° 8'	1829.0	51° 4'	Graah.
—	—	—	1885.0	48° 1'	Garde.

¹⁾ Pr.-Lieutenant i den danske Marine, tjenstgjørende i et af de i 1728 til Grønland udsendte Orlogsskibe.

²⁾ Ginge var Præst i Godthaab.

³⁾ Deltager i den franske «reine Hortense Expedition».

Tabel I viser, at i Godthaab har Declinationen naaet sit Maximum noget før Midten af vort Aarhundrede. Anvender man nemlig Medium af den ved Rækken 1728—1791 fundne aarlige Variation paa de Aar, der følge efter 1791, faaer Declinationen i 1829 samme Værdi som i 1856, og i 1824, 12 og 07 henholdsvis samme Værdier som i 1863, 83 og 89. Man tør da formode, at Maximum er faldet omtrent 1845.

Ved at betragte Nanortalikbestemmelserne kommer man til samme Resultat. Differentsen mellem Nanortalik Declinationerne 1829 og 1885 er $3^{\circ} 3'$. Antager man samme aarlige Variation for Godthaab som for Nanortalik, og sættes Godthaab 1885 til $57^{\circ} 8'$, faaes Godthaabs Declination i 1829 lig $60^{\circ} 11'$ eller den samme Værdi som i 1862.5. Midt imellem disse 2 Tidspunkter eller i 1846 maa man antage, at Declinationen har havt sit Maximum.

Medium af Declinationens aarlige Variation bliver ifølge Tabellerne:

For Godthaab i Tidsrummet 1728—1791	13 $\frac{5}{2}$
- — - 1856—1863.4	11 $\frac{2}{2}$
- — - 1863.5—1883.1	7 $\frac{9}{2}$
- — - 1883.1—1889.6	8 $\frac{6}{2}$
- Frederikshaab i Tidsrummet 1863.6—1893.3.	8 $\frac{6}{2}$
- Julianehaab - — 1890.7—1893.7.	8 $\frac{0}{2}$

Meteorologiske Iagttagelser fra

Juni. Dato.	Kl.	Plads.	Højde i danske Fod.	Vind.
16.	5pm	Telt I. $\left\{ \begin{array}{l} 61^{\circ} 6' \text{ N.} \\ 46^{\circ} 57' \text{ V.} \end{array} \right\}$	2032	VNV. 1.
17.	4.30am	— —	—	VNV. 1.
—	8am	$\left\{ \begin{array}{l} 61^{\circ} 8' \text{ N.} \\ 46^{\circ} 54' \text{ V.} \end{array} \right\}$		N.
—	2pm	Telt II. $\left\{ \begin{array}{l} 61^{\circ} 10' \text{ N.} \\ 46^{\circ} 51' \text{ V.} \end{array} \right\}$	2970	Stille.

Anvendes den for Frederikshaab fundne aarlige Variation af 8'6 paa Værdien for 1863.6 i Frederikshaab, faaer man for 1861.0 samme Værdi som for 1828.4, og antages, ligesom tidligere, Magnetnaalens Gang symmetrisk paa begge Sider af Maximum, faaes ogsaa paa denne Maade Maximum omkring 1845.

Endelig anfører Bestyrer Paulsen følgende Værdier af Declinationen for 3 Steder paa Østkysten af Grønland i 1829 og 1885:

Sted.	Omtr. N. Br.	Omtr. V. Lgd.	Aar.	Decl. V.	Observ.
Kekkertatsiak . .	60° 10'	43° 4'	1829	50° 50'	Graah.
—	—	—	1885	47° 24'	Garde.
Puisortok.	61° 55'	42° 8'	1829	52° 20'	Graah.
—	—	—	1885	48° 22'	Garde.
Umanak	62° 52'	41° 32'	1829	53° 20'	Graah.
—	—	—	1885	50° 10'	Garde.

I alle ovenstaaende Observationer ere kun de medtagne, der ere anstillede med magnetisk Theodolit eller større, paa-lidelige Azimuthcompasser. Som Følge heraf ere endel af de af tidligere Expeditioner med mindre Azimuthcompasser anstil-lede og her i Meddelelserne anførte Observationer ikke medtagne.

Den 1ste September ankom Hvidbjørnen til Julianehaab, og den 9de forlode vi Colonien med den. Efter nogle Vanske-ligheder med Is og Tykning kom vi tilsøes fra Torsukatak og ankom til Kjøbenhavn den 27de September.

Vandringen paa Indlandsisen.

Vejr.	Baro-meter.	Thermo-meter.		Snc. Overfl.	Anmærkning.
		Tert.	Vaadt.		
Klart og skyfrit.	693.0	2.4		0.0	
Klart og skyfrit.	695.5	98.3		97.7	
Klart og skyfrit.	684.0	2.3		0.0	
Klart og Skydække 1.	674.5	3.2		0.0	

Juni. Dato.	Kl.	Plads.	Højde i danske Fod.	Vind.
17.	12MN	Telt II. { 61° 10' N. } { 46° 51' V. }	2970	NO. 1.
18.	2.45am	{ 61° 15' } { 46° 47' }		NO. 1.
—	8am	Telt III. { 61° 21' N. } { 46° 45' V. }	4053	O. 2.
—	2pm	— —	—	OtN. 1.
—	12MN	— —	—	O. 1.
19.	3am	{ 61° 26' } { 46° 43' }		Stille.
—	8am	Telt IV. { 61° 32' } { 46° 40' }	5005	OSO. 2.
—	2pm	— —	—	S. 2.
—	12MN	— —	—	OSO. 1.
20.	3am	{ 61° 37' } { 46° 40' }		OtS. 1.
—	8am	Telt V. { 61° 43' } { 46° 37' }	5878	SO. 2.
—	2pm	— —	—	OSO. 4.
21.	8am	— —	—	OtS. 1.
—	2pm	Telt VI. { 61° 46' } { 46° 36' }	5967	ONO. 1.
—	12MN	— —	—	O. 2.
22.	3am	{ 61° 50' } { 46° 34' }		ONO. 1.
—	8am	Telt VII. { 61° 55' } { 46° 31' }	6990	OtS. 2.
—	2pm	— —	—	OSO. 3.
—	12MN	— —	—	OtS.
23.	3am	{ 61° 55' } { 46° 18' }		OtS. 1.
—	8am	Telt VIII. { 61° 46' } { 46° 13' }	6986	OtS. 1.
—	2pm	— —	—	Stille.
—	12MN	— —	—	NOtO. 1.
24.	3am	{ 61° 41' } { 46° 10' }		N. 2.

Vejr.	Baro- meter.	Thermo- meter.		Sne. Overfl.	Anmærkning.
		Tørt.	Vaadt.		
Klart. Skydække 3.	680.0	0.6		99.5	
Klart. Skydække 3.	669.5	98.3			
Klart. Skydække 4.	652.0	0.3			
Let Sne. Skydække 4.	651.0	1.3		0.0	{ Skytræk fra VSV. Tungt Sky- lag over Yderlandet.
{ Skyfrit og kl. i Ø. Taage } { i S. og V. Overtr. i N. }	652.0	97.3		98.2	
{ Skyfrit og kl. i Øst. El- } { lers Overtr., men sigtb. }	640.0	97.3			Tæt Taage over Isen i Syd.
Sne.	630.0	0.3			Skytræk fra SSV.
Sne.	629.0	3.8			{ Det tørre Thermometer spillede op og ned paa 1°.
Sne.	628.0	98.0		97.7	
Halvtykt Overtr.	620.0	98.0			
Let Sne.	608.0	1.5		0.0	
Sne.	607.0	2.3			
Taage.	612.0	4.7		0.0	{ Taagen trak for Sydlig. Kort efter Kl. 8 afklarende.
Klart og skyfrit.	611.0	2.7	2.0	0.0	
Sigtbart. Skyet.	611.0	99.6	99.2	97.6	
Sigtbart. Skyet.	602.0	98.0	98.0		
Sigtbart. Let skyet.	592.0	2.7	2.3		
Sigtbart. Skyet.	591.0	3.2	2.0	0.0	
Sigtbart. Skyet.	591.0	98.3	97.7	96.9	
Sigtbart. Let skyet.	588.5	97.2	97.0	96.3	
Sigtbart. Let skyet.	594.5	3.4	1.8		
Sigtbart og skyfrit.	594.0	4.2	2.3	99.9	
Sigtbart. Let skyet.	592.0	97.2	96.3	95.2	
Klart i N. Overtr. i S.	601.0	98.7	98.3	98.2	

Juni. Dato.	Kl.	Plads.	Højde i danske Fod.	Vind.
24.	8am	Telt IX. { $61^{\circ} 36'$ $46^{\circ} 3'$	5796	NO. 3.
—	2pm	— —	—	NtV. 1.
25.	8am	— —	—	ONO. 8.
—	2pm	— —	—	ONO. 6.
—	12MN	— —	—	ONO. 1.
26.	9am	Telt X. { $61^{\circ} 27'$ $45^{\circ} 52'$	4548	ONO. 1.
—	2pm	— —	—	ONO. 1.
—	12MN	— —	—	NO. 1.
27.	8am	Telt XI. { $61^{\circ} 21'$ $46^{\circ} 22'$	4151	NNO. 1.
—	2pm	— —	—	ONO. 3.
—	12MN	— —	—	ONO. 3.

Bemærkninger til Kaartene over Skjærgaarden fra Julianehaab til Kitsigsut Vest for Nunarsuit.

Kaartene over Skjærgaarden fra Julianehaab til Kitsigsut har til Udgangspunkt Flagstangen ved Colonien Julianehaab. Ved denne Coloni er med et Stampfersk Instrument udmaalt en Basis, og herfra er et Trekantnet ført over Skjærgaarden Vest efter, indtil Mødet med det af Lieutenant Bloch i 1890 bestemte Malenefjeld paa Nunarsuit fandt Sted. Basis er underveis controlleret 2 Gange henholdsvis ved Unektök og ved Kagsimiut.

Bloch, som anvendte Graah's Længde $46^{\circ} 01'$ af Julianehaab og Falbes Længde $48^{\circ} 30' 43''$ af Kajartalik havde en meget god Samstemning mellem Malenefjelds Beliggenhed be-

Vejr.	Baro- meter.	Thermo- meter.		Sne. Overfl.	Anmærkning.
		Tert.	Vaad.		
Sigtbart. Skyfrit.	615.0	3.3	1.8		
Sigtbart. Skyfrit.	612.0	2.7	1.5	0.0	{ Straks efter Obs. begyndte det at sætte op med Skyer i NO. og N. Kl. 7 ¹ / ₄ sprang Vinden til storm. ONO. med Sne. Bar. 608.5.
Sne.	615.0	97.3			
Snefog. Skyet.	616.0	99.2			{ Kl. 12 ^{MN} begyndte Bar. at stige. Obs. vare ellers ikke til anstille. { Kl. 4 ^{PM} flovede det hurtigt af. Snefoget ophørte.
Sigtbart. Let skyet.	616.0	96.2	95.1	93.9	
Sigtbart. Skyfrit.	638.0	2.7	0.8		
Sigtbart. Skyfrit.	636.5	5.1	2.3		
Skyet. Overtr. i Syd.	634.0	96.2	95.5	95.2	
Sigtbart. Let skyet.	640.5	1.2	0.0	0.0	
Sigtbart. Skyet.	641.5	2.7	1.8		
Sigtbart. Skyet.	647.0	97.2	95.8	96.0	

stemt gennem Julianehaab og gennem Kajartalik (Medd. 7. Hefte pag. 147). Ved Opmaalingen 1893 have en Control paa Blochs Bestemmelse af Maleneffeld Øst fra, og den kunde ikke falde bedre ud, thi hans og vort Maleneffeld falde saa at sige sammen, naar vi benytte samme Længde af Julianehaab. Naar man desuagtet ikke har villet give Julianehaab Graah's Længde i dette Kaart, men har ladet Længdeskalaen udgaa fra Julianehaabs Flagstang med denne som Nulpunkt, da er Grunden den, at nogle i de senere Aar med særdeles gode Skibschronometre ¹⁾ anstillede Længdeobservationer ved Julianehaab har givet

¹⁾ Særlig Skrubarkskibet Hvidbjørnens af Capt. G. Holm controlledere fortrinlige Chronometer.

Coloniens Længde 3—5 Bueminutter vestligere end Graahs. Dette i Forbindelse med den i Medd. 7. Hefte pag. 148 omtalte Forskjel paa Beliggenheden af Fjeldet Tindingen efter Jensen og Bloch kunde jo nemlig antyde, at hele Kyststrækningen Syd for Tindingen skal flyttes noget mod Vest.

For det foreliggende Kaart, der udelukkende har Characteren af et Specialkaart, spiller den absolute Længde imidlertid ingensomhelst Rolle.

Skjønt Landcontourer og Terraintegning for Skjærgaardens Vedkommende saa godt som udelukkende er baseret paa egne Iagttagelser, har det dog, da Omstændighederne forbød et Op- hold ved Maleneffeld, været nødvendigt at indlægge dette Fjelds nærmest omgivende Øer efter Lieutenants Bloch's Maalinger og nogle Notitser af afdøde Capt. C. Bang. Da der er nogle, iøvrigt temmelig ubetydelige Uoverensstemmelser mellem Bloch's og Bang's Opgivelser, og da en Ø og et Par Skjær, som findes hos Bang men ikke hos Bloch, muligen har været i Skjul for denne sidste, har jeg lagt dem ind efter Bang med Spørgsmaalstegn ved. Hvad der i Kaartet findes af stiplede Landcontourer skyldes en forstørret Overførelse af tidligere Op- maalinger; da disse ikke har haft en saa detailleret Character, som de i 1893 udførte, vil der muligen hist og her findes Unøjagtigheder. At saadanne ogsaa ville forefindes paa den af mig opmaalte Strækning, derom er jeg overbevist, men det maa da tjene til min Undskyldning, at hele Arbeidet er udført i c. 2 Maaneder.

Hovedpunkterne i Triangelnettet fra Aurora Havn til Julianehaab.
Samt Breder ved circummeridiane Højder. 1893.

Sted.	Af terrestriske Maa- linger beregnet.		Brede ved circumme- ridiane Højder.	Antal Obs.	Højder i Fod over H. O.
	Br.	Lgd. fra Julianehaab			
Avigait Udsted			62°13'18"	1	
Tuluvaltaliq Teltpl.			60°50'32"	1	
SO Pynt af Stærkodder Havn			60°48'21"	1	
NV - - Emma Havn			60°49'27"	1	
Aurora Østvarde	60°48'32"	1°42' 6" V.			
Malene Topvarde	60°43'38"	1°41'12"			1535'
Takisok —	60°47'30"	1°35'54"			
Sulugsugut —	60°47'27"	1°22' 0"			330
Upernivik —	60°45'18"	1°21'12"			270
Anikitsok —	60°46' 1"	1°19'16"			330
Kingát —	60°48'51"	1°18'48"			425
Kaersok —	60°45'38"	1°13'21"			270
Takisok —	60°44'12"	1° 9'36"			
Kakilatek —	60°48' 6"	1° 8'20"			270
Rævefjeld —	60°46'49"	1° 6' 9"			
Upernivik —	60°46'02"	0°57'45"			390
Seraktusok —	60°42'39"	0°53'14"			235
Takisok —	60°43'45"	0°49'57"			215
Unektok —	60°44'18"	0°49'48"			
Kakatusok —	60°41'46"	0°49'37"			270
Putdlatit —	60°44' 6"	0°44'32"			210
Teltpl. ved Constance Havn .			60°43'58"	1	
Avatarmint Topvarde	60°42'28"	0°42'29"			190
Igdorsuatsiak —	60°39'30"	0°38'20"			150
Niakornak hv. Humpel —	60°42'54"	0°35'48"			
Teltpl. ved Niakornak Havn .			60°43'11"		
Ikerasarsuk Fj. Topvarde . .	60°42' 6"	0°23'31"			610
Isárut —	60°39'29"	0°19'46"			650
Teltpl. ved Isárut Havn			60°38'33"		
Párdlit Østvarde	60°41'53"	0°11'43"			200
Nordfjeld Topvarde	60°43'54"	0°06'33"			1250
Harefjeld —	60°42'48"	0°02'03"			700
Sarkarsuak højeste Varde . . .	60°44'34"	0°00'40"			1250
Lille Varde	60°42'44"	0°00'26"			
Akia Topvarde	60°39'01"	0°00'20"			1315
Sarkarsuak mellemste Varde .	60°44'11"	0°00'27" Ø.			
Petersvarde	60°42'41"	0°01'08"			

